

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1995 M. GRUODŽIO 22 D. NUTARIMU NR. 1608 „DĖL STATYBŲ PRIVAČIOJE ŽEMĖJE REGLAMENTO PATVIRTINIMO“ PATVIRTINTO STATYBŲ PRIVAČIOJE ŽEMĖJE REGLAMENTO NUOSTATŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI, DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS REFORMOS ĮSTATYMO NUOSTATŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJOS 47 STRAIPSNIO ANTROJOJE DALYJE NUMATYTO ŽEMĖS SKLYPŲ ĮSIGIJIMO NUOSAVYBĖN SUBJEKTŲ, TVARKOS, SĄLYGŲ IR APRIBOJIMŲ KONSTITUCINIO ĮSTATYMO (1996 M. BIRŽELIO 20 D. REDAKCIJA) NUOSTATOMS, TAIP PAT DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 1995 M. GRUODŽIO 22 D. NUTARIMU NR. 1608 „DĖL STATYBŲ PRIVAČIOJE ŽEMĖJE REGLAMENTO PATVIRTINIMO“ PATVIRTINTO STATYBŲ PRIVAČIOJE ŽEMĖJE REGLAMENTO 2 PUNKTO ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ĮSTATYMO NUOSTATOMS

2006 m. kovo 14 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Ramutės Ruškytės, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovams Seimo nariui Antanui Bosui, Seimo Audito komiteto sekretoriato vyresniajam patarėjui Pauliui Gričiūnui ir Seimo kanceliarijos Teisės departamento patarėjai Neringai Azguridienei,

suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovui Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Teisės ir personalo departamento direktoriui Robertui Klovui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 bei 105 straipsniais ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu bei 54 straipsnio 3 dalimi, viešame Teismo posėdyje 2006 m. sausio 26 d. ir 2006 m. vasario 28 d. išnagrinėjo bylą Nr. 17/02-24/02-06/03-22/04 pagal:

pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija), Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 1 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 8 straipsnio 6 dalis (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui ir ar Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija), Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 7 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktui;

pareiškėjo – Molėtų rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punktas, 13 straipsnio 2 dalies 5 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai ir ar Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalis, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl Statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento 2 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai;

pareiškėjo – Molėtų rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai, ar Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalis, 18 straipsnio 11 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai ir ar Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai;

pareiškėjo – Švenčionių rajono apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos

saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punktas (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 13 straipsnio 2 dalies 5 punktas (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 20 straipsnio 3 dalies 4 punktas (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) ir 6 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai ir ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl Statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento 2 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai.

Konstitucinio Teismo 2005 m. kovo 24 d. sprendimu minėti prašymai sujungti į vieną bylą ir jai suteiktas numeris 17/02-24/02-06/03-22/04.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija), Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 1 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), Žemės reformos įstatymo 8 straipsnio 6 dalis (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija; toliau – ir Konstitucinis įstatymas (1996 m. birželio 20 d. redakcija)) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui ir ar Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija), Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 7 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktui.

2. Pareiškėjas – Molėtų rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punktas, 13 straipsnio 2 dalies 5 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai, ar Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai ir ar Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl Statybų privačioje žemėje reglamento“ patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento (toliau – ir Reglamentas) 2 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai.

3. Pareiškėjas – Molėtų rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalis neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1

daliai, ar Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalis, 18 straipsnio 11 dalis neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai ir ar Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai.

4. Pareiškėjas – Švenčionių rajono apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti, ar Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punktas (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 13 straipsnio 2 dalies 5 punktas (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 20 straipsnio 3 dalies 4 punktas (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) ir 6 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai ir ar Reglamento 2 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai.

II

1. Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas prašymą grindžia tuo, kad, pareiškėjo manymu, pagal Konstitucijos 47 straipsnio 2 dalį ir Konstitucinį įstatymą (1996 m. birželio 20 d. redakcija) atitinkami juridiniai asmenys turi teisę įsigyti nuosavybėn ne žemės ūkio paskirties žemės sklypus, reikalingus jų tiesioginei veiklai skirtiems pastatams ir įrenginiams statyti bei eksploatuoti; Konstituciniame įstatyme (1996 m. birželio 20 d. redakcija) nustatyta, kokių kategorijų žemės minėti subjektai negali įsigyti: draudžiama įsigyti *inter alia* valstybinių parkų apsaugos zonose, valstybinių rezervatų apsaugos zonose, draustinių apsaugos zonose, biosferos monitoringo teritorijų apsaugos zonose esančią žemę, viešosios paskirties rekreacijos teritorijų žemę; tačiau ginčijamomis Saugomų teritorijų įstatymo ir Žemės reformos įstatymo nuostatomis asmenų nuosavybės teisė ribojama labiau negu Konstituciniu įstatymu (1996 m. birželio 20 d. redakcija), nes pagal tuos įstatymus asmenys negali įsigyti dar ir kitų kategorijų žemės.

2. Pareiškėjas – Molėtų rajono apylinkės teismas prašymą (prašymas Nr. 29/02) grindžia tuo, kad Miškų įstatymo nuostata, kuria Vyriausybei ar jos įgaliotai Aplinkos ministerijai nustatyta teisė reglamentuoti miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose, reiškia, jog nuosavybės teisė gali būti ribojama poįstatyminiu teisės aktu. Be to, pareiškėjo – Molėtų rajono apylinkės teismo manymu, ginčijamose Saugomų teritorijų įstatymo, Miškų įstatymo, Reglamento nuostatose įtvirtinti ribojimai taikomi tik tada, kai privačios žemės sklypas yra valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, tad tokių žemės sklypų savininkai traktuojami skirtingai nei žemės savininkai, turintys žemės sklypus ne valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose.

3. Pareiškėjas – Molėtų rajono apylinkės teismas prašymą (prašymas Nr. 1/03) grindžia tuo, kad ginčijamose Saugomų teritorijų įstatymo, Miškų įstatymo, Žemės įstatymo nuostatose įtvirtinti draudimai dalyti žemės sklypus taikomi tada, kai privačios žemės sklypas yra valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose. Šitaip, pareiškėjo nuomone, atitinkami žemės savininkai yra traktuojami skirtingai nei žemės savininkai, turintys žemės sklypus ne valstybiniuose draustiniuose,

valstybiniuose parkuose. Be to, pareiškėjo manymu, nustatytais draudimais dalyti žemės sklypą yra ribojama kreditoriaus teisė išieškoti iš skolininko skolą, nes išieškojimo negalima nukreipti į bendrąją dalinę nuosavybę jam priklausančią žemės sklypo dalį.

4. Pareiškėjas – Švenčionių rajono apylinkės teismas prašymą grindžia tuo, kad, jo manymu, dėl ginčijamose Saugomų teritorijų įstatymo nuostatose įtvirtintų draudimų, ribojimų statyti statinius gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose bei sodybose, esančiose už pakrantės apsaugos juostos ribų, ir, pareiškėjo teigimu, dėl Reglamento 2 punkte įtvirtinto apribojimo statyti tam tikrus pastatus miškų ūkio paskirties žemėje nuosavybės teisės yra ribojamos labiau negu leidžia Konstitucija, įvairūs savininkai yra pastatomi į nevienodą teisinę padėtį, palyginti su kitais savininkais.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovų Seimo nario A. Boso, P. Gričiūno, N. Azguridienės, taip pat suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovo R. Klovo rašytiniai paaiškinimai. Juose teigiama, kad ginčijami teisės aktų straipsniai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, nes nuosavybės teisė nėra absoliuti, ji gali būti ribojama *inter alia* saugant mišką, kitus gamtos objektus, kraštovaizdį nuo žalingo išorinio ūkinės veiklos, taip pat kitos veiklos poveikio, o ginčijamu teisiniu reguliavimu nustatyti ribojimai, draudimai nėra neproporcingi šiam konstituciškai pagrįstam tikslui – viešajam interesui.

IV

Rengiant bylą teisminiam nagrinėjimui buvo gauti Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininko A. Boso, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro A. Kundroto, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro V. Markevičiaus, Lietuvos Respublikos teisingumo viceministro G. Švedo, Lietuvos Respublikos žemės ūkio viceministro J. Kondroto, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos direktorės R. Baškytės, Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinio direktoriaus D. Kriaučiūno, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento direktoriaus K. Virkečio, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės ir teisėtvarkos departamento direktorės V. Baliūnienės, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Aplinkos skyriaus vedėjos I. Pilypienės, Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos viršininko A. Daubaro, Vilniaus apskrities viršininko G. Gibo, Utenos apskrities viršininko R. Sargūno, Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento direktoriaus R. Masilevičiaus, Utenos regiono aplinkos apsaugos departamento direktoriaus R. Vyganto, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Konstitucinės ir administracinės teisės katedros vedėjo prof. dr. A. Marcijono, šios katedros docento dr. B. Sudavičiaus, Mykolo Romerio universiteto Valstybinio valdymo fakulteto dekanu prof. habil. dr. V.

Pauliko, Teisės instituto direktoriaus pavaduotojos V. Valeckaitės, Lietuvos miško savininkų asociacijos valdybos pirmininko A. Gaižučio, Privačių miškų savininkų asociacijos direktoriaus G. Kadžiulio rašytiniai paaiškinimai.

V

1. Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Seimo atstovai Seimo narys A. Bosas, P. Griciūnas, N. Azguridienė, taip pat suinteresuoto asmens – Vyriausybės atstovas R. Klovas iš esmės pakartojo savo rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

2. Konstitucinio Teismo posėdyje kalbėjo specialistai: Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Saugomų teritorijų skyriaus vedėjas A. Klimavičius, Aplinkos ministerijos Miškų departamento direktorius V. Vaičiūnas, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktorė R. Baškytė, Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Teisės skyriaus vedėja D. Remeikytė.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas prašo ištirti, ar Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija), šio įstatymo 31 straipsnio 1 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), Žemės reformos įstatymo 8 straipsnio 6 dalis (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui ir ar Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija), šio įstatymo 31 straipsnio 7 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktui.

Iš pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymo argumentų, kitos šios konstitucinės justicijos bylos medžiagos matyti, kad pareiškėjui kilo abejonų:

– ar Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija) nuostata „Rezervatų, valstybinių parkų rezervatų <...> žemė yra valstybės nuosavybė“ neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui;

– ar Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 1 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Rezervatų <...> žemė yra išimtinė valstybės nuosavybė“ neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui;

– ar Žemės reformos įstatymo 8 straipsnio 6 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Valstybinių parkų ir valstybinių draustinių teritorijose privačion nuosavybėn gali būti parduodami tik namų valdų, asmeninio ūkio ir sodininkų bendrijų žemės sklypai bei tarp privačios žemės sklypų įsiterpę žemės ūkio veiklai tinkami naudoti ne didesni kaip 5 ha žemės plotai“

neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

2. Pareiškėjas – Molėtų rajono apylinkės teismas (prašymas Nr. 29/02) prašo ištirti, ar Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punktas, 13 straipsnio 2 dalies 5 punktas, Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalis ir Reglamento 2 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai.

Iš pareiškėjo – Molėtų rajono apylinkės teismo prašymo (prašymas Nr. 29/02) argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių:

– ar Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose draudžiama: <...> 8) statyti su draustinio steigimo tikslais nesusijusius statinius, išskyrus pastatus esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), taip pat vietas, nustatytas draustinių tvarkymo planuose ar projektuose ir bendrojo planavimo dokumentuose, statyti pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos“, 13 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Valstybiniuose parkuose draudžiama: <...> 5) statyti naujus gyvenamuosius namus, ūkininko ūkio ir kitus pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos, statyti statinius, mažinančius kraštovaizdžio estetinę vertę, <...>“ neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai;

– ar Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalis (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad miškų lankymą ir miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose reglamentuoja *inter alia* saugomų teritorijų nuostatai, tvirtinami Vyriausybės ar jos įgaliotos Aplinkos ministerijos, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai;

– ar Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

3. Pareiškėjas – Molėtų rajono apylinkės teismas (prašymas Nr. 1/03) prašo ištirti, ar Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalis, Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalis, 18 straipsnio 11 dalis ir Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai.

Iš pareiškėjo – Molėtų rajono apylinkės teismo prašymo (prašymas Nr. 1/03) argumentų matyti, kad pareiškėjui kilo abejonių, ar Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalis (1994 m. balandžio 26 d. redakcija),

11 dalis (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) ir Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

4. Pareiškėjas – Švenčionių rajono apylinkės teismas prašo ištirti, ar Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punktas, 13 straipsnio 2 dalies 5 punktas, 20 straipsnio 3 dalies 4 punktas ir 6 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai ir ar Reglamento 2 punktas neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsniui, 29 straipsnio 1 daliai.

Iš pareiškėjo – Švenčionių rajono apylinkės teismo prašymo argumentų matyti, kad jam kilo abejonių:

– ar Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose draudžiama: <...> 8) statyti su draustinio steigimo tikslais nesusijusius statinius, išskyrus pastatus esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), taip pat vietas, nustatytas draustinių tvarkymo planuose ar projektuose ir bendrojo planavimo dokumentuose, statyti pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos“, 13 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Valstybiniuose parkuose draudžiama: <...> 5) statyti naujus gyvenamuosius namus, ūkininko ūkio ir kitus pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos, statyti statinius, mažinančius kraštovaizdžio estetinę vertę, <...>“, 20 straipsnio 3 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose draudžiama: <...> 4) keisti esamą užstatymo liniją, rekonstruojant ar perstatant statinius esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), išskyrus atvejus, numatytus teritorijų planavimo dokumentuose“, 6 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai;

– ar Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

II

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje yra ginčijami, *inter alia* atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai atžvilgiu, teisės aktai (jų dalys), reglamentuojantys santykius, susijusius su žemės, miškų, vandens telkinių, taip pat ir esančių saugomose teritorijose,

nuosavybe ir teisiniu režimu.

2 . Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucija, kaip aukščiausiaji teisė, turi būti stabilus aktas (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas). Konstitucijos stabilumas yra tokia jos savybė, kuri kartu su kitomis (*inter alia* ir pirmiausia su Konstitucijos ypatinga, aukščiausia teisine galia) konstitucinį teisinį reguliavimą skiria nuo žemesnės galios teisės aktais nustatyto (ordinarinio) teisinio reguliavimo. Kita vertus, Konstitucijos stabilumas nepaneigia galimybės daryti jos pataisus, kai tai yra objektyviai būtina. Paminėtina, kad Konstitucijoje yra nustatyta sunkesnė, sudėtingesnė, palyginti su konstituciniais ir paprastaisiais įstatymais, Konstitucijos pataisų darymo tvarka.

3. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą (Konstitucinio Teismo 2001 liepos 12 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimai, 2004 m. vasario 13 d. sprendimas, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Tai pasakytina ir apie Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, kurioje formuluojama oficiali konstitucinė doktrina, aiškinami Konstitucijos principai bei normos, atskleidžiamos įvairių konstitucinių nuostatų tarpusavio sąsajos, jų turinio santykis, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vienos visumos, esmė. Tirdamas teisės aktų atitiktį aukštesnės galios teisės aktams, Konstitucinis Teismas plėtoja savo ankstesniuose aktuose pateiktą Konstitucijos nuostatų sampratą, atskleidžia naujus, atitinkamos konstitucinės justicijos bylos tyrimui būtinus Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo aspektus (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. liepos 1 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai).

4. Konstitucinės jurisprudencijos tęstinumas nereiškia, kad konstitucinė doktrina negali būti koreguojama, jos nuostatos reinterpretuojamos.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos byloje pažymėtina, kad reinterpretuoti oficialias konstitucines doktrininės nuostatas (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną) yra (arba gali būti) būtina *inter alia* tais atvejais, kai yra padaromos atitinkamų Konstitucijos straipsnių (jų dalių) pataisos. Įsigaliojus Konstitucijos pataisai, kuria yra pakeičiama (arba panaikinama) kuri nors iš tų Konstitucijos nuostatų, kurių pagrindu (t. y. kurias aiškinant) buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina (atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), Konstitucinis Teismas pagal Konstituciją turi išimtinis įgaliojimus konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota oficialia konstitucine doktrina, ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu) (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. sausio 24 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas savo aktuose yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijos, kuri yra vientisas aktas (Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalis), nuostatos yra tarpusavyje susijusios ir sudaro

darnią sistemą, kad tarp Konstitucijoje įtvirtintų vertybių yra pusiausvyra, kad nė vienos Konstitucijos nuostatos negalima aiškinti taip, kad būtų iškreiptas arba paneigtas kurios nors kitos konstitucinės nuostatos turinys, nes taip būtų iškreipta viso konstitucinio teisinio reguliavimo esmė, pažeista Konstitucijoje įtvirtintų vertybių pusiausvyra. Atsižvelgiant į tai konstatuotina, kad reinterpretuoti oficialius konstitucinius doktrininis teiginius (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną) gali būti būtina ir tada, kai yra padaroma tokia Konstitucijos pataisa (pakeičiama arba panaikinama tam tikra Konstitucijos nuostata, arba Konstitucijoje įtvirtinama nauja nuostata), kuria yra iš esmės pakoreguojamas visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo turinys, nors būtent ta Konstitucijos nuostata, kurios pagrindu (t. y. kurią aiškinant) tam tikru konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu buvo suformuluota ankstesnė oficiali konstitucinė doktrina, formaliai ir nėra pakeičiama. Tokiais atvejais išimtinis įgaliojimas konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesne oficialia konstitucine doktrina (ir kaip visuma, ir atskirai kiekvienu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu), ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu), taip pat turi tik Konstitucinis Teismas.

5. Pažymėtina, kad teisės aktai, kuriuose nustatytas teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje yra ginčijamas atitikties Konstitucijai atžvilgiu, buvo išleisti tuo metu, kai Konstitucijos 47 straipsnis buvo išdėstytas 1996 m. birželio 20 d. redakcija. Kai kurie iš šių aktų (jų dalių) tebegaliojo ir šios konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimo metu, t. y. tuo metu, kai pakeistas Konstitucijos 47 straipsnis buvo išdėstytas 2003 m. sausio 23 d. redakcija.

6. Tad šiame Konstitucinio Teismo nutarime oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos yra formuluojamos taip, kaip jos turėjo būti formuluojamos tuo metu, kai Konstitucijos 47 straipsnis buvo išdėstytas 1996 m. birželio 20 d. redakcija, t. y. iki šio Konstitucijos straipsnio pakeitimo ir išdėstymo 2003 m. sausio 23 d. redakcija; šių oficialios konstitucinės doktrinos nuostatų turinį bei sistemines sąsajas su kitomis nuostatomis lemia Konstitucijos 47 straipsnio (1996 m. birželio 20 d. redakcija) turinys.

Kita vertus, konstitucinės jurisprudencijos bei joje formuluojamos konstitucinės doktrinos tęstinumas ir Konstitucinio Teismo išimtiniai konstituciniai įgaliojimai konstatuoti, ar aiškinant Konstituciją dar galima remtis (ir koku mastu) ankstesnių Konstitucijos nuostatų pagrindu Konstitucinio Teismo suformuluota oficialia konstitucine doktrina, ar ja jau negalima remtis (ir koku mastu), suponuoja tai, kad kiekvienąkart, kai dėl tam tikrų Konstitucijos pataisų reikia reinterpretuoti kurias nors oficialias konstitucines doktrininis nuostatas (koreguoti oficialią konstitucinę doktriną), Konstitucinis Teismas tai eksplicitiškai nurodo ir deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuoja atitinkamame Konstitucinio Teismo akte.

Taigi ta aplinkybė, kad šiame Konstitucinio Teismo nutarime oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos yra formuluojamos taip, kaip jos turėjo būti formuluojamos tuo metu, kai

Konstitucijos 47 straipsnis buvo išdėstytas 1996 m. birželio 20 d. redakcija, savaime nereiškia, kad oficialiai konstitucinei doktrinai atitinkamu konstitucinio teisinio reguliavimo klausimu nėra būdingas tęstinumas; priešingai, jeigu apie tų nuostatų koregavimą (reinterpretavimą) nėra eksplicitiškai nurodyta šiame Konstitucinio Teismo nutarime, konstatuotina, kad tos doktrininės nuostatos išlieka – jomis privalu remtis ir Konstitucijos 47 straipsnį išdėsčius 2003 m. sausio 23 d. redakcija.

7. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje teisės aktai (jų dalys) ginčijami *inter alia* atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalių, 29 straipsnio 1 dalies atžvilgiu.

Konstitucijos 23 straipsnio 1 dalies nuostata, kad nuosavybė neliečiama, 23 straipsnio 2 dalies nuostata, kad nuosavybės teises saugo įstatymai, Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies nuostata, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, aiškintinos kituose Konstitucijos straipsniuose (jų dalyse), *inter alia* 46 straipsnio 1, 2, 3 dalyse, 47 straipsnyje (ir tokia, koks buvo išdėstytas 1996 m. birželio 20 d. redakcija, ir tokia, koks yra išdėstytas 2003 m. sausio 23 d. redakcija), 53 straipsnio 3 dalyje, 54 straipsnyje, 128 straipsnio 2 dalyje nustatyto konstitucinio teisinio reguliavimo kontekste, taip pat atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintus principus, *inter alia* į konstitucinį teisinės valstybės principą.

8. Konstitucinis Teismas savo aktuose yra ne kartą konstatavęs, kad Konstitucijos 23 straipsnyje (*inter alia* jo 1 ir 2 dalyse) yra įtvirtinti nuosavybės neliečiamumas ir apsauga. Pagal Konstituciją savininkas turi teisę su jam priklausančiu turtu atlikti bet kokius veiksmus, išskyrus uždraustus įstatymu, naudoti savo turtą ir lemti jo likimą bet kuriuo būdu, kuriuo nepažeidžiamos kitų asmenų teisės ir laisvės. Kiti asmenys turi nepažeisti šių savininko teisių, o valstybė turi pareigą ginti ir saugoti nuosavybę nuo neteisėto kėsینimosi į ją, kitų pažeidimų. Įstatymai turi saugoti visų savininkų, taigi ir valstybės (kaip visos visuomenės organizacijos) bei savivaldybių, nuosavybės teises.

9. Pagal Konstituciją nuosavybės teisė nėra absoliuti, ji gali būti įstatymu ribojama dėl nuosavybės objekto pobūdžio, dėl padarytų teisei priešingų veikų ir (arba) dėl visuomenei būtino ir konstituciškai pagrįsto poreikio. Ribojant nuosavybės teises visais atvejais turi būti laikomasi šių sąlygų: ji gali būti ribojama tik remiantis įstatymu; ribojimai turi būti būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, visuomenei būtinus konstituciškai svarbius tikslus; turi būti paisoma proporcingumo principo.

10. Nuosavybė atlieka ir socialinę funkciją, ji įpareigoja (Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d., 2002 m. kovo 14 d., 2002 m. rugsėjo 19 d., 2003 m. rugsėjo 30 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai).

Konstitucinis socialinės darnos imperatyvas, konstituciniai teisingumo, protingumo, proporcingumo principai, kitos Konstitucijos nuostatos suponuoja tai, kad Konstitucijoje įtvirtinti

nuosavybės neliečiamumas ir subjektinių nuosavybės teisių apsauga negali būti interpretuojami kaip pagrindas savininko teises ir interesus priešpriešinti viešajam interesui, kitų asmenų teisėms, laisvėms ir teisėtiems interesams (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas).

11. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad žemė, miškai, parkai, vandens telkiniai yra ypatingi nuosavybės teisės objektai, nes žemės, miškų, parkų, vandens telkinių tinkamas naudojimas ir apsauga yra žmogaus egzistavimo, žmogaus ir visuomenės išlikimo bei raidos sąlyga, tautos gerovės pagrindas. Pagal Konstituciją natūrali gamtinė aplinka, gyvūnija ir augalija, atskiri gamtos objektai, taip pat ypač vertingos vietovės yra visuotinę reikšmę turinčios nacionalinės vertybės; jų apsauga bei gamtos išteklių racionalaus naudojimo ir gausinimo užtikrinimas – tai viešasis interesas, kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas).

Konstitucijos 54 straipsnyje nustatyta, kad valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai (1 dalis), kad įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją (2 dalis). Paminėtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 53 straipsnio 3 dalį valstybė ir kiekvienas asmuo privalo saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių.

12. Iš Konstitucijos kylančias nuostatas, kad nuosavybė įpareigoja ir kad nuosavybės teisė nėra absoliuti, aiškinant kartu su Konstitucijos 54 straipsniu konstatuotina, kad visi žemės sklypų, miškų, vandens telkinių savininkai, valdytojai, naudotojai privalo paisyti konstitucinio natūralios gamtinės aplinkos apsaugos imperatyvo, saugoti gamtinę aplinką, nepabloginti jos būklės, nedaryti žalos gamtinei aplinkai.

Valstybė, turėdama konstitucinę priedermę veikti taip, kad būtų garantuota natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas bei gausinimas, gali įstatymais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų ribojamas atskirų gamtos aplinkos objektų (gamtos išteklių) naudojimas, o tam tikri teisinių santykių subjektai būtų įpareigoti atitinkamai veikti arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų (Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas).

13. Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. Šio konstitucinio imperatyvo privalu paisyti ir teisės aktais reglamentuojant santykius, susijusius su žemės, miškų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, nuosavybe, naudojimu, kita veikla šiose vietovėse.

Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip 2005 m. gegužės 13 d. nutarime yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, siekdama užtikrinti natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų apsaugą bei gamtos išteklių racionalų naudojimą, atkūrimą ir gausinimą,

valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, gali nustatyti specifines ūkinės veiklos sąlygas, procedūras, kontrolės priemonės, taip pat tam tikrus ūkinės veiklos, susijusios su atitinkamų gamtos išteklių naudojimu, ribojimus ir draudimus; valstybė, reguliuodama su natūralios gamtinės aplinkos ir jos objektų apsauga, gamtos išteklių naudojimu, atkūrimu ir gausinimu susijusius santykius, taip pat ir ribodama atskirų gamtinės aplinkos objektų (gamtos išteklių) naudojimą ar įpareigodama tam tikrus teisinių santykių subjektus atitinkamai veikti arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, yra saistoma konstitucinio socialinės darnos imperatyvo, Konstitucijoje įtvirtintų teisingumo, protingumo bei proporcingumo principų, *inter alia* tokiais atvejais, kai šiais ribojimais ar įpareigojimais yra įsiterpiama į asmens konstitucinių teisių ir laisvių įgyvendinimą.

14. Teisės aktais reglamentuojant santykius, susijusius su žemės, miškų, parkų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, nuosavybe ir naudojimu, būtina atsižvelgti į tai, kad minėti objektai yra labai įvairūs. Tai suponuoja minėtų santykių diferencijuotą teisinį reguliavimą, kurio pagrindai kyla iš pačios Konstitucijos.

Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucijos 47 straipsnio 1 dalyje (1992 m. spalio 25 d., 1996 m. birželio 20 d. redakcijos) buvo *expressis verbis* nurodyti žemė, vidaus vandenys, miškai, parkai. Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalyje (1992 m. spalio 25 d. redakcija), 4 dalyje (1996 m. birželio 20 d. redakcija), 1 dalyje (2003 m. sausio 23 d. redakcija) *expressis verbis* nurodyti *inter alia* žemės gelmės, valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai. Konstitucijos 54 straipsnyje *expressis verbis* nurodytos ir ypač vertingos vietovės.

Paminėtina ir tai, kad Konstitucijos 47 straipsnio 2 dalyje (1996 m. birželio 20 d. redakcija) buvo *expressis verbis* nurodyti ne žemės ūkio paskirties žemės sklypai. Nors Konstitucijos 47 straipsnyje (2003 m. sausio 23 d. redakcija) nuostatos, kurioje būtų eksplicitiškai minima ne žemės ūkio paskirties žemė (ar kokios nors kitos paskirties žemė), nebelyko, Konstitucija nedraudžia žemės, kitų gamtinės aplinkos objektų skirstyti pagal įvairius kriterijus, *inter alia* pagal naudojimo paskirtį. Tai turi būti daroma atsižvelgiant į atitinkamų gamtinių objektų savybes, kitus gamtinės aplinkos veiksnius.

Diferencijuotai reguliuodamas santykius, susijusius su žemės, miškų, parkų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, nuosavybe ir naudojimu, įstatymų leidėjas gali žemę, kitus natūralios gamtinės aplinkos objektus priskirti tam tikroms rūšims (kategorijoms), nustatyti tokių objektų teisinį režimą, *inter alia* nuosavybės, naudojimo, ūkinės ir kitos veiklos sąlygas, apribojimus, draudimus. Minėti apribojimai, draudimai turi būti konstituciškai pagrįsti.

15. Pagal Konstituciją žemė, miškai, parkai, vandens telkiniai, taip pat ir esantys ypač vertingose vietovėse, gali nuosavybės teise priklausyti įvairiems subjektams – valstybei, savivaldybėms, juridiniams ir fiziniams asmenims.

16. Pagal Konstitucijos 47 straipsnio 4 dalį (1996 m. birželio 20 d. redakcija), Konstitucijos

47 straipsnio 1 dalį (2003 m. sausio 23 d. redakcija) *inter alia* valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai priklauso Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise.

Ši konstitucinė nuostata reiškia, kad nurodyti objektai nuosavybės teise gali priklausyti tik valstybei, išskyrus iš pačios Konstitucijos kylančias išimtis; valstybė (jos institucijos, pareigūnai) negali priimti jokių sprendimų, kuriais remiantis minėti objektai iš valstybės nuosavybės pereitų kitų subjektų nuosavybėn, išskyrus tuos atvejus, kai pati Konstitucija tai leidžia (Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d. nutarimas).

Kita vertus, tai, kad tam tikri valstybinės reikšmės objektai Konstitucijoje yra traktuojami kaip išimtinė nuosavybės teise priklausantys Lietuvos Respublikai, anaiptol nereiškia, kad atitinkami objektai, priklausę nuosavybės teise tam tikriems asmenims ir vėliau pripažinti turinčiais valstybinę reikšmę, būtinai turi būti paimti valstybės nuosavybėn. Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Konstitucijos 23 straipsnio 3 dalį nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama.

17. Pabrėžtina, kad ne kiekvienas objektas (*inter alia* gamtos objektas), kuris nuosavybės teise priklauso valstybei, yra traktuotinas kaip turintis valstybinę reikšmę. Taip pat pažymėtina, kad vidaus vandenimis, miškais, parkais, turinčiais valstybinę reikšmę, taigi ir priklausančiais valstybei išimtinė nuosavybės teise, galima pripažinti ne bet kokius vidaus vandenys, miškus, parkus, o tik tuos, kurių išliekamoji vertė yra tokia didelė, būtinumas juos išsaugoti ateities kartoms yra toks primygtinis, kad nepripažinus jų turinčiais valstybinę reikšmę kiltų grėsmė jų išsaugojimui.

Atsižvelgiant į valstybinės reikšmės vidaus vandenų, miškų, parkų ypatingą išliekamąją vertę, būtinybę juos išsaugoti ateities kartoms, valstybė yra konstituciškai įpareigota rūpintis šiais objektais ir juos išsaugoti.

Žemės, miškų, parkų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, pripažinimas turinčiais valstybinę reikšmę suponuoja santykių, susijusių su tokių objektų priežiūra, apsauga ir naudojimu, ypatingą teisinį reguliavimą. Atsižvelgiant į minėtų objektų ypatingą išliekamąją vertę, svarbą, būtinybę juos išsaugoti ateities kartoms, tokiems objektams, palyginti su kitais objektais, įstatymu gali būti nustatytas specialus, ypatingas teisinis režimas.

Pažymėtina, kad valstybė pagal Konstituciją turi pareigą rūpintis ir tais valstybinės reikšmės gamtos objektais, kurie nuosavybės teise priklauso ne valstybei, bet kitiems asmenims, užtikrinti jų apsaugą. Ši valstybės pareiga negali būti interpretuojama kaip atleidžianti atitinkamų gamtos objektų savininkus nuo pareigos patiems prisidėti prie minėtų gamtos objektų išsaugojimo, laikytis šiems gamtos objektams nustatyto teisinio režimo.

18. Konstitucijos 54 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „ypač vertingos vietovės“. Tokiose vietovėse gamtos ir kiti objektai gali nuosavybės teise priklausyti labai įvairiems subjektams: valstybei, savivaldybėms, juridiniams ir fiziniams asmenims. Kai kurie iš šių objektų, o

ypatingais atvejais – visi tam tikroje vietovėje esantys objektai, gali turėti valstybinę reikšmę.

19. Ypač vertingos vietovės gali būti labai įvairios. Tai gali lemti jų teisinio režimo ypatumus, jose esančių objektų apsaugos būdus, veiklos tose vietovėse sąlygas, ribojimus, draudimus. Tokie ribojimai, draudimai gali būti taikomi *inter alia* ūkinei veiklai, statyboms tose vietovėse, taip pat bet kokiai kitai veiklai, dėl kurios gali būti pakeistas kraštovaizdis, atskiri atitinkamose vietovėse esantys objektai ir pan.

Pabrėžtina, kad minėti ribojimai, draudimai, kuriais siekiama užtikrinti ypač vertingų vietovių apsaugą – viešąjį interesą, gali ir turi būti nustatomi ne tik valstybei ir savivaldybėms, kaip atitinkamų objektų, esančių ypač vertingose vietovėse, savininkams, bet ir kitiems tokių objektų savininkams bei naudotojams – fiziniams ir juridiniams asmenims. Taigi gali būti nustatyti ir tokie ribojimai, draudimai, kuriais tam tikra apimtimi yra įsiterpiama į visų, taip pat ir privačių žemės sklypų, miškų, parkų, vandens telkinių, savininkų nuosavybės teises.

Ypač pabrėžtina, kad visi minėti ribojimai, draudimai turi būti konstituciškai pagrįsti, nevaržyti savininkų, kitų asmenų teisių labiau negu būtina visuotinai svarbiems tikslams pasiekti.

20. Konstitucijoje įtvirtinta valstybės pareiga rūpintis natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų, ypač vertingų vietovių apsauga, aiškinama Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių nuosavybės teisių apsaugą, visuomenės ir asmens interesų derinimą, teisėtumą ir teisingumą, kontekste, įpareigoja įstatymų leidėją numatyti teisinę atsakomybę už nustatytų ribojimų, draudimų nepaisymą, natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų, ypač vertingų vietovių teisinio režimo pažeidimus.

Pabrėžtina ir tai, kad teisinėje valstybėje negali būti nepaisoma bendrojo teisės principo, kad niekas negali turėti naudos iš savo padaryto teisės pažeidimo. Tad Konstitucija netoleruoja tokios situacijos, kai teisės pažeidėjui, *inter alia* tokiam, kuriam pritaikyta sankcija (jis buvo nubaustas) už nustatytų ribojimų, draudimų nepaisymą, natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų, ypač vertingų vietovių teisinio režimo pažeidimus, teisės aktais nėra nustatyta pareiga atkurti tai, kas buvo sunaikinta, suniokota, nuskurdinta, nualinta, užteršta ar kitaip pažeista. Tokių teisės pažeidimų padariniai jokiais pagrindais ir jokiomis aplinkybėmis negali būti įteisinti (legalizuoti) vėliau priimtais kokių nors institucijų ar pareigūnų sprendimais.

21. Iš Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas, Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo, konstitucinio principo, kad nuosavybė įpareigoja, Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalies, pagal kurią nuosavybės teises saugo įstatymai, kitų Konstitucijos nuostatų kyla reikalavimas tausoti valstybės turtą, jo nešvaistyti. Valstybės turtas turi būti tvarkomas racionaliai.

Minėtus konstitucinius imperatyvus susiejus su Konstitucijos 54 straipsnyje įtvirtinta valstybės pareiga rūpintis natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų, ypač vertingų

vietovių apsauga konstatuotina, kad jei gamtos objektai, esantys ypač vertingose vietovėse, nuosavybės teise priklauso valstybei, – nesvarbu, ar jie pripažinti valstybinės reikšmės objektais, ar ne, – jie gali būti perleisti kitų asmenų nuosavybėn tik tuo atveju (ir tik taip), kai tai yra konstituciškai pagrįsta. Paminėtina, kad tokio konstitucinio pagrindimo stokatų *inter alia* toks teisinis reguliavimas, kai valstybei nuosavybės teise priklausantys ypač vertingose vietovėse esantys žemė, miškai, parkai, vandens telkiniai gali būti perduoti kuriems nors subjektams nuosavybėn neatlygintinai arba už nepagrįstai mažą kainą, taip pat toks teisinis reguliavimas, kai valstybei nuosavybės teise priklausantys ypač vertingose vietovėse esantys žemė, miškai, parkai, vandens telkiniai gali būti perleisti kitų asmenų nuosavybėn atkuriant jiems nuosavybės teises ekvivalentine natūra, t. y. asmeniui, neturėjusiam nuosavybės teisės į ypač vertingose vietovėse esantį objektą, – žemę, mišką, parką, vandens telkinį, perduodant nuosavybėn natūra būtent šį objektą.

22. Iš Konstitucijos 23 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad nuosavybės teises saugo įstatymai, 128 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką nustato įstatymas, 54 straipsnio nuostatos, kad valstybė privalo rūpintis natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų, ypač vertingų vietovių apsauga, iš kitų Konstitucijos nuostatų darytina išvada, kad atitinkamos apsaugos priemonės, įskaitant visus nuosavybės teisės bei ūkinės veiklos laisvės ribojimus, draudimus, turi būti nustatytos įstatymu.

23. Teisės aktais reguliuojant santykius, susijusius su žemės, miškų, parkų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, nuosavybe, naudojimu, būtina paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo. Minėtas konstitucinis principas suponuoja visų teisės aktų hierarchiją ir neleidžia poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykių, kurie turi būti reguliuojami tik įstatymu, taip pat poįstatyminiais teisės aktais nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme, nebūtų grindžiamas įstatymais. Minėtas konstitucinis principas taip pat įpareigoja paisyti teisėtų lūkesčių, užtikrinti jų apsaugą, nepažeisti proporcingumo, protingumo, teisingumo reikalavimų. Konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas ir nuo Konstitucijoje, *inter alia* jos 29 straipsnyje, įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo.

24. Pažymėtina ir tai, kad tais atvejais, kai tam tikros vietovės įstatymo nustatyta tvarka yra pripažįstamos ypač vertingomis ir (arba) jose esantys atskiri gamtos objektai pripažįstami saugotinais, valstybei gali atsirasti pareiga atlyginti savininkams praradimus, kuriuos jie patiria dėl pasikeitusio atitinkamų vietovių ir (arba) gamtos objektų teisinio režimo.

III

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje įstatymai (jų dalys) yra ginčijami *inter alia* dėl atitikties Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn

subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstituciniam įstatymui (1996 m. birželio 20 d. redakcija).

2. Pagal Konstituciją konstituciniai yra: 1) konstituciniai įstatymai, tiesiogiai nurodyti Konstitucijoje ir priimti Konstitucijos 69 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka; 2) konstituciniai įstatymai, įrašyti į konstitucinių įstatymų sąrašą ir priimti Konstitucijos 69 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka.

Tai, kad kai kurie konstituciniai įstatymai gali būti tiesiogiai nurodyti Konstitucijoje, suponuoja Seimo konstitucinę pareigą šiuos konstitucinius įstatymus priimti paisant Konstitucijos 69 straipsnio 3 dalyje nustatyto daugiau kaip pusės visų Seimo narių balsų daugumos reikalavimo, o juos keisti paisant ne mažesnės kaip 3/5 visų Seimo narių balsų daugumos reikalavimo (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Ypatingą konstitucinių įstatymų vietą teisės aktų sistemoje lemia pati Konstitucija. Konstituciniai įstatymai negali būti keičiami ar panaikinami įstatymais. Taip užtikrinama, kad konstituciniais įstatymais sureguliuoti visuomeniniai santykiai įstatymais nebus reguliuojami kitaip, kad bus garantuojamas didesnis konstituciniais įstatymais reguliuojamų visuomeninių santykių stabilumas (Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d., 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimai).

3. Seimo 1996 m. birželio 20 d. priimtu Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio papildymo įstatymu Konstitucijos 47 straipsnis buvo papildytas 2 dalimi, kurioje buvo nustatyta, kad savivaldybėms, kitiems nacionaliniams subjektams, taip pat tiems ūkinę veiklą Lietuvoje vykdančioms užsienio subjektams, kurie nustatyti konstitucinio įstatymo pagal Lietuvos Respublikos pasirinktos europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, gali būti leidžiama įsigyti nuosavybėn ne žemės ūkio paskirties žemės sklypus, reikalingus jų tiesioginei veiklai skirtiems pastatams ir įrenginiams statyti bei eksploatuoti; tokio sklypo įsigijimo nuosavybėn tvarką, sąlygas ir apribojimus turėjo nustatyti konstitucinis įstatymas. Minėta Konstitucijos pataisa įsigaliojo 1996 m. liepos 21 d.

Taigi pagal tuometinį konstitucinį reguliavimą Seimas turėjo pareigą išleisti konstitucinį įstatymą, reglamentuojantį Konstitucijos 47 straipsnio 2 dalyje (1996 m. birželio 20 d. redakcija) nurodytus santykius.

4. Įgyvendindamas Konstitucijos 47 straipsnio 2 dalies nuostatas, Seimas 1996 m. birželio 20 d. priėmė Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinį įstatymą.

5. Pagal Konstitucinį įstatymą (1996 m. birželio 20 d. redakcija), aiškinamą tuometinio konstitucinio reguliavimo kontekste, ne žemės ūkio paskirties žemės sklypus galėjo įsigyti nuosavybėn:

– nacionaliniai subjektai (savivaldybės, kiti juridiniai asmenys – įmonės, piliečių visuomeninės organizacijos ir kiti piliečių susivienijimai, šių organizacijų ir susivienijimų įsteigti

pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, užsiimantys realia socialinės paramos ar globos veikla);

– užsienio subjektai, atitinkantys Lietuvos pasirinktos europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, t. y. užsienio subjektai, kurie pagal kilmės požymius yra iš valstybių, priklausančių Europos Sąjungai, arba valstybių Europos sutarties dalyvių, įsteigusią asociaciją su Europos bendrijomis ir joms priklausančiomis šalimis narėmis, arba valstybių, kurios šio įstatymo priėmimo momentu yra Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) arba Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos narės (užsienio kilmės įmonių ar užsienio valstybių piliečių įsteigtos ar įgytos bei juridinio asmens teisėmis įregistruotos įmonės Lietuvoje, turinčios čia savo buveinę, centrinę administraciją arba pagrindinę verslo vietą, kurios čia vykdo ūkinę veiklą ir kurių veiksmingos kontrolės teisės priklauso užsienio valstybių kilmės įmonėms ar užsienio piliečiams; užsienio kilmės įmonės, kurios ūkinei veiklai Lietuvoje yra įsteigusios neturinčius juridinio asmens teisių savo filialus ar padalinius), išskyrus užsienio valstybių piliečius.

Užsienio valstybių piliečiai ne žemės ūkio paskirties žemės sklypus galėjo įsigyti nuosavybėn ne vėliau kaip pasibaigus Europos sutarties, steigiančios Europos bendrijų bei jų šalių narių ir Lietuvos Respublikos asociaciją, numatytam pereinamajam laikotarpiui.

6. Pagal Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnį minėti subjektai negalėjo įsigyti nuosavybėn: išimtinės nuosavybės teise Lietuvos Respublikai priklausančių objektų žemės (1 dalies 1 punktas); valstybinių parkų, valstybinių rezervatų, draustinių, biosferos monitoringo teritorijų apsaugos zonų žemės (1 dalies 2 punktas); žemės ūkio paskirties žemės (1 dalies 3 punktas); miškų ūkio paskirties žemės, išskyrus ūkinei veiklai skirtų pastatų ir įrenginių eksploatacijai reikalingus sklypus, numatytus patvirtintuose planavimo dokumentuose (1 dalies 4 punktas); rekreacinių ir apsauginių miškų, upių, kitų, didesnių kaip 1 ha, vandens telkinių ir jų pakrančių apsaugos juostų žemės (1 dalies 5 punktas); kurortų, viešosios paskirties rekreacijos ir poilsio teritorijų, paskirų bendro viešojo naudojimo poilsio objektų žemės (1 dalies 6 punktas); valstybės saugomų gamtinio karkaso, gamtos, istorijos, archeologijos ir kultūros objektų bei jų apsaugos teritorijų žemės (1 dalies 7 punktas); teritorijų, pagal planavimo dokumentus rezervuotų bendrojo naudojimo keliams ir inžinerinėms komunikacijoms, miestų ar kitų vietovių bendrojo naudojimo infrastruktūros objektams ir kitiems bendriems visuomenės poreikiams, žemės (1 dalies 8 punktas); bendrojo naudojimo kelių, geležinkelių, aerouostų, jūros ar upių uostų, magistralinių vamzdynų ir kitų bendrojo naudojimo inžinerinių komunikacijų bei jų eksploatacijai reikalingos žemės (1 dalies 9 punktas); įstatymų nustatyta tvarka laisvosios ekonominės zonos teritorijai skirtos žemės (1 dalies 10 punktas); saugomų teritorijų, kuriose aptikta naudingųjų iškasenų ir kitų gamtos turtų, žemės, išskyrus žemės sklypus, kurie pagal planavimo dokumentus tiesiogiai skirti šių išteklių gavybai ar eksploatavimui reikalingų pastatų ir įrenginių statybai (1 dalies 11 punktas); Kuršių nerijos žemės, Baltijos jūros ir Kuršių marių pakrantės 15 km

pločio ruožo žemės, išskyrus nekurortinius miestus (1 dalies 12 punktą) (išskyrus atitinkamų teritorijų savivaldybes, norinčias įsigyti žemės sklypą, reikalingą įstatymo nustatytoms jų funkcijoms vykdyti skirtų pastatų ir įrenginių eksploatacijai ar tokių pastatų ir įrenginių statybai (7 straipsnio 2 dalis)); pasienio ruožams priskirtos žemės (1 dalies 13 punktą); teritorijų, skirtų ar rezervuotų krašto apsaugos reikmėms, taip pat teritorijų, kuriose žemės įsigijimas įstatymų ar Vyriausybės nutarimų apribotas saugumo motyvais (1 dalies 14 punktą).

7. Konstitucinis įstatymas (1996 m. birželio 20 d. redakcija) turėjo įsigalioti kitą dieną po Europos sutarties, steigiančios Europos bendrijų bei jų šalių narių ir Lietuvos Respublikos asociaciją, įsigaliojimo (Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 18 straipsnis). Minėta sutartis įsigaliojo 1998 m. vasario 1 d. Taigi Konstitucinis įstatymas (1996 m. birželio 20 d. redakcija) įsigaliojo 1998 m. vasario 2 d.

8. Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 18 straipsnio 2 dalyje buvo nustatyta, kad „Nuo tos dienos, kurią Lietuvos Respublika taps pilnateise Europos Sąjungos nare, iki šį konstitucinį įstatymą pakeičiančio įstatymo priėmimo galios tik tos šio įstatymo nuostatos, kurios neprieštaraus Lietuvos narystės Europos Sąjungoje sutarčiai“.

Taigi Konstitucinis įstatymas (1996 m. birželio 20 d. redakcija) buvo sumanytas kaip laikinas konstitucinis įstatymas: buvo numatyta, kad Lietuvos Respublikai tapus Europos Sąjungos nare galios ne visi Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) straipsniai (jų dalys), bet tik tie, kurie neprieštaraus Lietuvos narystės Europos Sąjungoje sutarčiai; taip pat buvo numatyta, kad bus priimtas ir šį konstitucinį įstatymą pakeis kitas konstitucinis įstatymas (Konstituciniame įstatyme (1996 m. birželio 20 d. redakcija) vadinamas „šį konstitucinį įstatymą pakeičiančiu įstatymu“); šis kitas konstitucinis įstatymas galėjo būti priimtas ir iki Lietuvos Respublikai tampa Europos Sąjungos nare, ir (kaip buvo numatyta pačiame Konstituciniame įstatyme (1996 m. birželio 20 d. redakcija)) po to, kai Lietuvos Respublika jau bus tapusi Europos Sąjungos nare.

Šiame kontekste paminėtina, kad Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 18 straipsnio 2 dalies formuluotė „iki šį konstitucinį įstatymą pakeičiančio įstatymo priėmimo“ yra nekorektiška, nes: 1) priimto įstatymo ar konstitucinio įstatymo taikymas negali būti siejamas vien su to įstatymo ar konstitucinio įstatymo priėmimu – įstatymas ar konstitucinis įstatymas gali būti taikomas ne anksčiau kaip nuo jo įsigaliojimo dienos; 2) konstitucinis įstatymas negali būti pakeičiamas paprastuoju įstatymu – pagal Konstituciją jis gali būti pakeičiamas tik konstituciniu įstatymu.

9. Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 18 straipsnio 2 dalyje buvo nurodyta Lietuvos narystės Europos Sąjungoje sutartis, t. y. Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis.

9.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalį tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis.

Pagal Konstitucijos 135 straipsnio 1 dalį Lietuvos Respublika, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę ir pagrindines jų teises bei laisves, prisideda prie teise ir teisingumu pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo.

Paminėtina ir tai, kad Lietuvos valstybės ištikimybė visuotinai pripažintiems tarptautinės teisės principams buvo deklaruota dar 1990 m. kovo 11 d. priimtame Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos akte „Dėl Lietuvos Nepriklausomos Valstybės atstatymo“. Vadinasi, sava valia priimtų tarptautinių įsipareigojimų laikymasis, pagarba visuotinai pripažintiems tarptautinės teisės principams (taip pat ir *pacta sunt servanda* principui) yra atkurtos nepriklausomos Lietuvos valstybės teisinė tradicija ir konstitucinis principas.

9.2. Pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys įgyja įstatymo galią (Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada, 1995 m. spalio 17 d. nutarimas, 2002 m. balandžio 25 d., 2004 m. balandžio 7 d. sprendimai).

Ši doktrininė nuostata negali būti aiškinama kaip reiškianti, esą Lietuvos Respublika gali nesilaikyti savo tarptautinių sutarčių, jeigu jos įstatymuose ar konstituciniuose įstatymuose yra nustatytas kitoks teisinis reguliavimas negu nustatytasis tarptautinėmis sutartimis. Priešingai, Konstitucijoje įtvirtintas principas, kad Lietuvos Respublika laikosi sava valia priimtų tarptautinių įsipareigojimų, gerbia visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus, suponuoja tai, kad tais atvejais, kai nacionaliniuose teisės aktuose (*inter alia* įstatymuose ar konstituciniuose įstatymuose) nustatomas toks teisinis reguliavimas, kuris konkuruoja su nustatytoju tarptautinėje sutartyje, turi būti taikoma tarptautinė sutartis.

9.3. Seimas 2003 m. rugsėjo 16 d. ratifikavo Belgijos Karalystės, Danijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Italijos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (Europos Sąjungos valstybių narių) ir Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Slovakijos Respublikos sutartį dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą. Pagal minėtą sutartį Lietuvos Respublika 2004 m. gegužės 1 d. tapo Europos Sąjungos valstybe nare.

Seimas 2004 m. liepos 13 d. priėmė Lietuvos Respublikos Konstitucijos papildymo Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 150 straipsnio papildymo įstatymą, kurio 1 straipsniu Konstituciją papildė Lietuvos Respublikos konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ – Konstitucijos sudedamąja dalimi (Konstitucijos 150 straipsnis). Minėtas Konstitucinis aktas įsigaliojo 2004 m. rugpjūčio 14 d. Juo buvo konstituciškai patvirtinta Lietuvos Respublikos narystė Europos Sąjungoje (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

9.4. Pagal Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ 2 dalį Europos Sąjungos teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis; jeigu tai kyla iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, Europos Sąjungos teisės normos taikomos tiesiogiai, o teisės normų kolizijos atveju jos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus.

Taigi Konstitucijoje ne tik yra įtvirtintas principas, kad tais atvejais, kai nacionalinis teisės aktas nustato tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruoja su nustatytoju tarptautinėje sutartyje, turi būti taikoma tarptautinė sutartis, bet ir – Europos Sąjungos teisės atžvilgiu – yra *expressis verbis* nustatyta kolizijos taisyklė, įtvirtinanti Europos Sąjungos teisės aktų taikymo pirmenybę tais atvejais, kai Europos Sąjungos teisės nuostatos, kylančios iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, konkuruoja su teisiniu reguliavimu, nustatytoju Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose (nesvarbu, kokia jų teisinė galia), išskyrus pačią Konstituciją.

10. Seimas 2003 m. sausio 23 d. priėmė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu buvo pakeistas Konstitucijos 47 straipsnis (1996 m. birželio 20 d. redakcija).

Konstitucijos 47 straipsnyje (2003 m. sausio 23 d. redakcija) nustatyta:

„Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso: žemės gelmės, taip pat valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai.

Lietuvos Respublikai priklauso išimtinės teisės į oro erdvę virš jos teritorijos, jos kontinentinį šelfą bei ekonominę zoną Baltijos jūroje.

Žemę, vidaus vandenį ir miškus įsigyti nuosavybėn Lietuvos Respublikoje užsienio subjektai gali pagal konstitucinį įstatymą.

Žemės sklypai nuosavybės teise įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis gali priklausyti užsienio valstybei – jos diplomatinėms ir konsulinėms įstaigoms įkurti.“

Ši Konstitucijos pataisa įsigaliojo 2003 m. vasario 24 d.

Taigi pagal Konstituciją Seimui kilo pareiga išleisti konstitucinį įstatymą, reglamentuojantį Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalyje (2003 m. sausio 23 d. redakcija) nurodytus santykius.

11. Seimas 2003 m. kovo 20 d. priėmė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Konstitucinis įstatymas (1996 m. birželio 20 d. redakcija) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Buvo pakeistas ir šio konstitucinio įstatymo pavadinimas – jis buvo pavadintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo konstituciniu įstatymu (toliau – ir Konstitucinis įstatymas (2003 m. kovo 20 d. redakcija)).

12. Taigi Konstitucinis įstatymas (1996 m. birželio 20 d. redakcija) buvo pakeistas Seimo teisės aktu, kuris buvo pavadintas ne „konstituciniu įstatymu“, o „įstatymu“.

Minėta, kad pagal Konstituciją konstituciniai įstatymai gali būti keičiami tik konstituciniais įstatymais, jie negali būti keičiami paprastaisiais įstatymais.

Kartu pažymėtina, kad įstatymų leidėjo ketinimai, užfiksuoti *travaux préparatoires*, taip pat šio Konstitucinio įstatymo pakeitimo procedūra, užfiksuota *inter alia* Seimo posėdžių stenogramose, patvirtina, jog minėtas Seimo teisės aktas jį rengiant, svarstant ir priimant visų buvo traktuojamas kaip turintis pakeisti Konstitucinį įstatymą (1996 m. birželio 20 d. redakcija) ir kaip toks, kuris turi būti priimtas laikantis Konstitucijos 69 straipsnio 3 dalyje nustatytos tvarkos, taigi kaip konstitucinis įstatymas. Už šį įstatymą balsavo 90 Seimo narių, taigi daugiau negu 3/5 visų Seimo narių (kaip reikalaujama Konstitucijos 69 straipsnio 3 dalyje).

13. Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo pakeitimo įstatymas (išskyrus jame numatytas išimtis) įsigaliojo 2003 m. balandžio 9 d.

14. Atsižvelgiant į tai, kad Konstitucijos 47 straipsnis buvo pakeistas taip, kad jo (2003 m. sausio 23 d. redakcija) 3 dalyje dideliu mastu yra reguliuojami kiti santykiai negu buvo reguliuojami šio straipsnio (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 2 dalyje, į tai, kad 2003 m. balandžio 9 d. įsigaliojo Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo pakeitimo įstatymas, taip pat į tai, kad pagal Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 18 straipsnio 2 dalį minėtas įstatymas turėjo galioti tol, kol bus priimtas „šį konstitucinį įstatymą pakeičiantis įstatymas“, konstatuotina, kad Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinis įstatymas (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 2003 m. balandžio 9 d. neteko galios.

15. Palyginus 2003 m. kovo 20 d. redakcijos Konstitucinį įstatymą su 1996 m. birželio 20 d. redakcijos Konstituciniu įstatymu matyti, kad jie buvo priimti skirtingais konstituciniais pagrindais ir dideliu mastu reguliuoja kitus santykius, o tiek, kiek 2003 m. kovo 20 d. redakcijos Konstituciniu įstatymu yra reguliuojami tie patys santykiai, kaip ir 1996 m. birželio 20 d. redakcijos Konstituciniu

įstatymu, jie dideliu mastu yra reguliuojami kitaip.

Todėl šioje konstitucinės justicijos byloje nebus nagrinėjamas Konstituciniame įstatyme (2003 m. kovo 20 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, taip pat nebus tiriama, ar šioje byloje ginčijami teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstituciniam įstatymui (2003 m. kovo 20 d. redakcija).

16. Tai, kad šioje konstitucinės justicijos byloje nebus nagrinėjamas Konstituciniame įstatyme (2003 m. kovo 20 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas ir nebus tiriama, ar šioje byloje ginčijami teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstituciniam įstatymui (2003 m. kovo 20 d. redakcija), nereiškia, jog įstatymų leidėjas neturi pareigos ištaisyti aptarto teisinio nekorektiškumo – patikslinti Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo pakeitimo įstatymo pavadinimo, t. y. jame nurodyti, kad šis teisės aktas yra konstitucinis įstatymas. Tai turi būti daroma laikantis Konstitucijos 69 straipsnio 3 dalyje nustatytos tvarkos.

IV

Dėl Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija) nuostatos „Rezervatų, valstybinių parkų rezervatų <...> žemė yra valstybės nuosavybė“, 31 straipsnio 1 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostatos „Rezervatų <...> žemė yra išimtinė valstybės nuosavybė“ atitikties Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

1. Seimas 1993 m. lapkričio 9 d. priėmė Saugomų teritorijų įstatymą (Žin., 1993, Nr. 63-1188), kurio 5 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta: „Rezervatų, valstybinių parkų rezervatų, Kuršių nerijos nacionalinio parko žemė yra valstybės nuosavybė. Kitose saugomose teritorijose žemės nuosavybė gali būti valstybinė ir privati.“

Saugomų teritorijų įstatymas (išskyrus įstatyme numatytą išimtį) įsigaliojo 1993 m. lapkričio 24 d.

2. Saugomų teritorijų įstatymas (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija) buvo keičiamas ir papildomas Seimo 1995 m. liepos 4 d. priimtu Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo ir papildymo“ (Žin., 1995, Nr. 60-1502), kurio 2 straipsniu buvo papildytas Saugomų teritorijų įstatymo (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija) 5 straipsnis, tačiau ginčijama šio straipsnio 1 dalies nuostata nebuvo pakeista.

Saugomų teritorijų įstatymas (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) taip pat buvo keičiamas ir papildomas Seimo 2000 m. birželio 27 d. priimtu Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir 14 straipsnio papildymo įstatymu, tačiau ginčijama Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija)

nuostata nebuvo pakeista.

3. Seimo 2001 m. gruodžio 4 d. priimto Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2001, Nr. 108-3902) 1 straipsniu Saugomų teritorijų įstatymas (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Naujos redakcijos Saugomų teritorijų įstatymas įsigaliojo 2001 m. gruodžio 28 d.

Saugomų teritorijų įstatymo (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) 31 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Rezervatų ir Kuršių nerijos nacionalinio parko žemė yra išimtinė valstybės nuosavybė. Kitose saugomose teritorijose žemės nuosavybė yra valstybinė ir (ar) privati.“

4. Saugomų teritorijų įstatymas (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais, 2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustato saugomų teritorijų steigimo tikslus, apibrėžia saugomų teritorijų sistemą, įtvirtina saugomų teritorijų kategorijas ir tipus, nustato specialius visos saugomų teritorijų sistemos bei atskirų jos sudedamųjų dalių apsaugos ir naudojimo režimus, saugomų teritorijų steigimo, apskaitos, apsaugos ir tvarkymo tvarką, saugomų teritorijų žemės savininkų, naudotojų bei valdytojų teises ir pareigas, atsakomybę už šio įstatymo pažeidimus ir kt.

5. Saugomų teritorijų įstatyme (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo įtvirtinta tokia saugomų teritorijų sistema: išsaugančios (konservacinės) teritorijos (kurioms priskiriami rezervatai, draustiniai bei saugomi kraštovaizdžio objektai); apsaugančios (prezervacinės) teritorijos (kurioms priskiriamos apsaugos zonos); gamtos išteklius atkuriančios (rekuperacinės) teritorijos (kurioms priskiriami saugomi gamtos išteklių sklypai); kompleksinės paskirties (integracinės) saugomos teritorijos, kuriose sujungiamos išsaugančios, apsaugančios, rekreacinės ir ūkinės zonos (kurioms priskiriami valstybiniai parkai (nacionaliniai ir regioniniai) bei biosferos monitoringo teritorijos (kurioms priskiriami biosferos rezervatai ir biosferos poligonai)). Saugomų teritorijų įstatyme (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) yra įtvirtinta iš esmės tokia pat saugomų teritorijų sistema, tačiau patikslinti kai kurių jos sudedamųjų dalių pavadinimai: vietoje Saugomų teritorijų įstatyme (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) minėtų išsaugančių (konservacinių) teritorijų nurodytos konservacinės apsaugos prioriteto teritorijos, vietoje apsaugančių (prezervacinių) teritorijų – ekologinės apsaugos prioriteto teritorijos, vietoje gamtos išteklius atkuriančių (rekuperacinių) teritorijų – atkuriamosios apsaugos prioriteto teritorijos, vietoje kompleksinės paskirties (integracinių) saugomų teritorijų – kompleksinės saugomos teritorijos (vienas iš kompleksinių saugomų teritorijų tipų – biosferos monitoringo teritorijos Saugomų teritorijų įstatyme (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) buvo pavadintas biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijomis).

6. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste reikšmės turi tai, koks yra Saugomų teritorijų įstatyme įtvirtintas rezervatų, draustinių, valstybinių parkų, biosferos monitoringo teritorijų ir apsaugos zonų teisinis režimas.

6.1. Pagal Saugomų teritorijų įstatymą (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) rezervatų paskirtis – išsaugoti tipiškus arba unikalius kraštovaizdžio kompleksus bei juose esantį biotos genofondą, organizuoti pastovius mokslinius tyrimus ir stebėjimus, propaguoti gamtos ar kultūros vertybes. Rezervatų žemė yra valstybės nuosavybė. Saugomų teritorijų įstatyme (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) įtvirtinta, kad rezervatai yra steigiami ypač vertingoms teritorijoms išsaugoti bei tirti, rezervatų žemė yra išimtinė valstybės nuosavybė. Rezervatuose yra leidžiama tik Saugomų teritorijų įstatyme *expressis verbis* nurodyta veikla; kita veikla yra draudžiama.

6.2. Draustinių paskirtis – išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo kompleksus ar atskirus jų elementus, augalijos ir gyvūnijos rūšis, užtikrinti Lietuvos kraštovaizdžio įvairovę bei ekologinę pusiausvyrą, būti mokslo tyrimų objektais, būti pažintinės rekreacijos objektais (Saugomų teritorijų įstatymas (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais)). Saugomų teritorijų įstatyme (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatyta, kad draustiniai yra steigiami vertingoms gamtos ir (ar) kultūros vietovėms išsaugoti. Draustinių teritorijose žemės nuosavybė gali būti valstybinė ir privati, tačiau valstybinių draustinių žemė yra neparduodama, be to, valstybiniuose draustiniuose nuosavybės teise turimo sklypo neleidžiama dalimis parduoti, išnuomoti, įkeisti, dovanoti (išskyrus įstatyme numatytą išimtį). Draustinių teritorijose yra draudžiama arba ribojama komercinė-ūkinė, statybinė, rekreacinė, kita veikla, galinti pakenkti saugomiems kompleksams bei objektams.

6.3. Valstybinių parkų (nacionalinių ir regioninių) paskirtis – išsaugoti gamtiniu, kultūriniu požiūriais vertingus kraštovaizdžio kompleksus ir objektus, išlaikyti gamtos ekosistemų stabilumą, atkurti sunaikintus ir pažeistus gamtinius, kultūrinius kompleksus bei objektus, plėtoti mokslo tyrimus gamtos, kultūros paveldo apsaugos ir kitose srityse, propaguoti ir remti Lietuvos regionų tradicinę gyvenseną, sudaryti sąlygas rekreacijai, pirmiausia turizmui, skatinti ekologiškai patikimą ūkinę veiklą (Saugomų teritorijų įstatymas (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais)). Saugomų teritorijų įstatyme (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatyta, kad valstybiniai parkai yra įsteigti ypač vertingose teritorijose. Valstybinių parkų teritorijose žemės nuosavybė gali būti valstybinė ir privati (išskyrus valstybiniuose parkuose esančius rezervatus, kurių žemė yra valstybės nuosavybė), tačiau valstybinių parkų draustinių ir rekreacinių zonų žemė yra neprivatizuojama (išskyrus įstatyme numatytas išimtis), be to, valstybiniuose parkuose nuosavybės teise turimo sklypo neleidžiama dalimis parduoti, išnuomoti, įkeisti, dovanoti, išskyrus įstatyme numatytą atvejį. Valstybiniuose parkuose ūkinė veikla ribojama atsižvelgiant į konkrečios valstybinio parko zonos teisinį režimą.

6.4. Biosferos monitoringo teritorijų paskirtis – sukurti reprezentatyvią kompleksinio ekologinio monitoringo sistemą, stebėti, kontroliuoti, prognozuoti gamtinių sistemų pokyčius,

vykdyti biosferos naudojimo eksperimentus bei tyrimus, plėtoti ekologinį švietimą bei propagandą, garantuoti gamtinių kompleksų apsaugą. Biosferos monitoringo teritorijose žemės nuosavybė gali būti valstybinė ir privati (išskyrus biosferos monitoringo teritorijose esančius rezervatus, kurių žemė yra valstybės nuosavybė). Biosferos monitoringo teritorijose ūkinė veikla ribojama atsižvelgiant į konkrečios biosferos monitoringo teritorijos zonos teisinį režimą (Saugomų teritorijų įstatymas (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais; 2001 m. gruodžio 4 d. redakcija)).

6.5. Pagal Saugomų teritorijų įstatymą (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) apsaugos zonų paskirtis buvo izoliuoti saugomus objektus ir teritorijas nuo neigiamo žmogaus veiklos poveikio, išsaugoti tradicinius vietovės ypatumus, vizualinę saugomų objektų ir kompleksų aplinką, sumažinti neigiamą ūkinių objektų ir kompleksų poveikį žmogui ir gamtai bei garantuoti normalų šių objektų funkcionavimą, užtikrinti bendrąjį ekologinį kraštovaizdžio stabilumą. Saugomų teritorijų įstatyme (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) šios zonos vadinamos ekologinės apsaugos zonomis – teritorijomis, kuriose nustatomi veiklos apribojimai norint apsaugoti gretimas teritorijas ar objektus, taip pat aplinką nuo galimo neigiamo veiklos poveikio. Šių teritorijų žemės nuosavybė gali būti valstybinė ir privati. Apsaugos zonose ūkinė veikla taip pat ribojama.

7. Minėta, kad pagal Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktą šiame konstituciniame įstatyme nurodyti nacionaliniai bei užsienio subjektai negalėjo įsigyti nuosavybėn valstybinių parkų, valstybinių rezervatų, draustinių, biosferos monitoringo teritorijų apsaugos zonų žemės.

8. Pažymėtina, kad Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyto draudimo įsigyti nuosavybėn valstybinių parkų, valstybinių rezervatų, draustinių, biosferos monitoringo teritorijų apsaugos zonų žemės, kaip ir kitų šiame konstituciniame įstatyme nustatytų draudimų, negalima aiškinti taip, esą įstatymais negalima nustatyti draudimų įsigyti privačion nuosavybėn kitokios saugomų teritorijų žemės.

9. Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija) nuostata „Rezervatų, valstybinių parkų rezervatų <...> žemė yra valstybės nuosavybė“ (aiškinama *inter alia* šios dalies kitos nuostatos, t. y. nuostatos „Kitose saugomose teritorijose žemės nuosavybė gali būti valstybinė ir privati“ kontekste) reiškia, kad ši žemė negali būti perleista kitų subjektų nuosavybėn. Minėtu draudimu buvo siekiama užtikrinti rezervatų, valstybinių parkų rezervatų, kaip ypač vertingų vietovių, apsaugą ir išliekamumą.

Taigi Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija) nuostata „Rezervatų, valstybinių parkų rezervatų <...> žemė yra valstybės nuosavybė“ buvo konstituciškai pagrįsta.

10. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija) nuostata „Rezervatų, valstybinių parkų rezervatų <...> žemė yra valstybės nuosavybė“ neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

11. Konstatavus, kad Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija) nuostata „Rezervatų, valstybinių parkų rezervatų <...> žemė yra valstybės nuosavybė“ neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui, remiantis analogiškais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui neprieštaravo ir Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 1 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Rezervatų <...> žemė yra išimtinė valstybės nuosavybė“.

V

Dėl Žemės reformos įstatymo 8 straipsnio 6 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatos „Valstybinių parkų ir valstybinių draustinių teritorijose privačion nuosavybėn gali būti parduodami tik namų valdų, asmeninio ūkio ir sodininkų bendrijų žemės sklypai bei tarp privačios žemės sklypų įsiterpę žemės ūkio veiklai tinkami naudoti ne didesni kaip 5 ha žemės plotai“ atitikties Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

1. Seimas 1991 m. liepos 25 d. priėmė Žemės reformos įstatymą, kuris įsigaliojo 1991 m. rugpjūčio 31 d.

Žemės reformos įstatymas (1991 m. liepos 25 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas.

Seimo 1997 m. liepos 2 d. priimto Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Žemės reformos įstatymas (1991 m. liepos 25 d. redakcija) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Naujos redakcijos Žemės reformos įstatymas įsigaliojo 1997 m. liepos 23 d.

Žemės reformos įstatymas (1997 m. liepos 2 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas ir papildomas.

Seimo 2001 m. gruodžio 11 d. priimto Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 8, 10 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo (Žin., 2001, Nr. 108-3905) 1 straipsniu Žemės reformos įstatymo (1997 m. liepos 2 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 8 straipsnis buvo papildytas tokia 6 dalimi:

„Valstybinių parkų ir valstybinių draustinių teritorijose privačion nuosavybėn gali būti parduodami tik namų valdų, asmeninio ūkio ir sodininkų bendrijų žemės sklypai bei tarp privačios

žemės sklypų įsiterpę žemės ūkio veiklai tinkami naudoti ne didesni kaip 5 ha žemės plotai. Šie žemės plotai gali būti parduodami gretimų žemės sklypų savininkams, nesilaikant šiame straipsnyje nustatytos eilės.“

Žemės reformos įstatymo 8, 10 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas įsigaliojo 2001 m. gruodžio 28 d.

Vėliau Žemės reformos įstatymas (1997 m. liepos 2 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo ne kartą keičiamas ir papildomas, tačiau ginčijama šio įstatymo 8 straipsnio 6 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata nebuvo pakeista.

2. Minėta, kad pagal Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktą šiame konstituciniame įstatyme nurodyti nacionaliniai bei užsienio subjektai negalėjo įsigyti nuosavybėn valstybinių parkų, valstybinių rezervatų, draustinių, biosferos monitoringo teritorijų apsaugos zonų žemės.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyto draudimo įsigyti nuosavybėn valstybinių parkų, valstybinių rezervatų, draustinių, biosferos monitoringo teritorijų apsaugos zonų žemės, kaip ir kitų šiame konstituciniame įstatyme nustatytų draudimų, negalima aiškinti taip, esą įstatymais negalima nustatyti draudimų įsigyti privačion nuosavybėn kitokios saugomų teritorijų žemės.

3. Ginčijama Žemės reformos įstatymo 8 straipsnio 6 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata reiškia, kad šioje dalyje nurodyta žemė negali būti perleista kitų subjektų privačion nuosavybėn, išskyrus nurodytas išimtis.

Minėtu draudimu buvo siekiama užtikrinti valstybinių parkų ir valstybinių draustinių, kaip ypač vertingų vietovių, apsaugą ir išliekamumą.

Pažymėtina ir tai, kad įstatymų leidėjas, pagal Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalį turintis įgaliojimus nustatyti valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką, taip pat turėjo įgaliojimus nustatyti ir tai, kad valstybinių parkų ir valstybinių draustinių teritorijose privačion nuosavybėn gali būti parduodami tik namų valdų, asmeninio ūkio ir sodininkų bendrijų žemės sklypai bei tarp privačios žemės sklypų įsiterpę žemės ūkio veiklai tinkami naudoti ne didesni kaip 5 ha žemės plotai.

Taigi Žemės reformos įstatymo 8 straipsnio 6 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Valstybinių parkų ir valstybinių draustinių teritorijose privačion nuosavybėn gali būti parduodami tik namų valdų, asmeninio ūkio ir sodininkų bendrijų žemės sklypai bei tarp privačios žemės sklypų įsiterpę žemės ūkio veiklai tinkami naudoti ne didesni kaip 5 ha žemės plotai“ yra konstituciškai pagrįsta.

4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Žemės reformos įstatymo 8

straipsnio 6 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Valstybinių parkų ir valstybinių draustinių teritorijose privačiom nuosavybėn gali būti parduodami tik namų valdų, asmeninio ūkio ir sodininkų bendrijų žemės sklypai bei tarp privačios žemės sklypų įsiterpę žemės ūkio veiklai tinkami naudoti ne didesni kaip 5 ha žemės plotai“ neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

VI

Dėl Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija), 31 straipsnio 7 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktui.

1. Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalyje (1995 m. liepos 4 d. redakcija) buvo nustatyta: „Valstybinių draustinių, valstybinių parkų draustinių ir rekreacinių zonų žemė, taip pat ne žemės ūkio naudmenos (miškai, krūmynai, vandenys, pelkės, smėlynai, nenaudojama žemė) neprivatizuojamos, išskyrus gražinamą žemę, namų valdų žemės sklypus, asmeninio ūkio žemę ir sodininkų bendrijų narių sodų sklypus ar iki 5 ha ploto miško, krūmynų, vandenų sklypus, įsiterpusius į žemės ūkio naudmenas ir esančius tarp privačios žemės plotų.“

Ginčijama nuostata nebuvo pakeista tol, kol Seimas 2001 m. gruodžio 4 d. priėmė Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Saugomų teritorijų įstatymas (1993 m. lapkričio 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija.

2. Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 7 dalyje (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatyta: „Valstybinių draustinių, valstybinių parkų ir biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijų draustinių, taip pat rekreacinių zonų valstybinė žemė, miškai, vandenys, krūmai, pelkės, akmenynai ir kita nenaudojama žemė neparduodama, išskyrus namų valdų, asmeninio ūkio ir sodininkų bendrijų žemę bei iki 5 hektarų ploto sklypus, įsiterpusius į žemės ūkio naudmenas ir esančius tarp privačios žemės valdų.“

3. Minėta, kad pagal Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktą šiame konstituciniame įstatyme nurodyti nacionaliniai bei užsienio subjektai negalėjo įsigyti nuosavybėn kurortų, viešosios paskirties rekreacijos ir poilsio teritorijų, paskirų bendro viešojo naudojimo poilsio objektų žemės.

4. Pažymėtina, kad Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punkte nustatyto draudimo įsigyti nuosavybėn kurortų, viešosios paskirties rekreacijos ir poilsio teritorijų, paskirų bendro viešojo naudojimo poilsio objektų žemės, kaip ir kitų šiame konstituciniame įstatyme nustatytų draudimų, negalima aiškinti taip, esą įstatymais negalima

nustatyti draudimų įsigyti privačion nuosavybėn kitokios saugomų teritorijų žemės.

5. Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija) nuostata reiškia, kad šioje dalyje nurodyta žemė negali būti perleista kitų subjektų privačion nuosavybėn, išskyrus nurodytas išimtis.

Minėtu draudimu buvo siekiama užtikrinti valstybinių draustinių, valstybinių parkų draustinių ir rekreacinių zonų, kaip ypač vertingų vietovių, apsaugą ir išliekamumą.

Pažymėtina ir tai, kad įstatymų leidėjas, pagal Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalį turėdamas įgaliojimus nustatyti valstybinio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarką, taip pat turėjo įgaliojimus nustatyti tai, kad valstybinių draustinių, valstybinių parkų draustinių ir rekreacinių zonų žemė, taip pat ne žemės ūkio naudmenos (miškai, krūmynai, vandenys, pelkės, smėlynai, nenaudojama žemė) neprivatizuojamos, išskyrus gražinamą žemę, namų valdų žemės sklypus, asmeninio ūkio žemę ir sodininkų bendrijų narių sodų sklypus ar iki 5 ha ploto miško, krūmynų, vandenų sklypus, įsiterpusius į žemės ūkio naudmenas ir esančius tarp privačios žemės plotų.

Taigi Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalyje (1995 m. liepos 4 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas buvo konstituciškai pagrįstas.

6. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktui.

7. Konstatavus, kad Saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktui, remiantis analogiškais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktui neprieštaravo ir Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 7 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija).

VII

Dėl Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalies (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija), Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 daliai, 29 straipsnio 1 daliai.

1. Seimas 1994 m. balandžio 26 d. priėmė Žemės įstatymą (Žin., 1994, Nr. 34-620), kuris įsigaliojo 1994 m. liepos 1 d.

Žemės įstatymas (1994 m. balandžio 26 d. redakcija), *inter alia* ir jo 18 straipsnis, buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas. Seimo 2001 m. rugpjūčio 3 d. priimto Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 18 straipsnio papildymo įstatymo (Žin., 2001, Nr. 71-2519) 1 straipsniu Žemės įstatymo 18 straipsnis (2000 m. gegužės 4 d. redakcija) buvo papildytas tokia 11 dalimi: „Valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose nuosavybės teise turimo sklypo neleidžiama dalyti, dalimis parduoti, išnuomoti, įkeisti, dovanoti, išskyrus atvejus, kai keičiamos savininkų

gretimų valdų ribos.“

Žemės įstatymo 18 straipsnio papildymo įstatymas įsigaliojo 2001 m. rugpjūčio 17 d.

2. Seimo 2004 m. sausio 27 d. priimto Lietuvos Respublikos žemės įstatymo pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Žemės įstatymas (1994 m. balandžio 26 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Naujos redakcijos Žemės įstatymas įsigaliojo 2004 m. vasario 21 d. Jame Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalies (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) nuostatos neliko.

3. Ginčijamoje Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) buvo įtvirtintas draudimas dalyti asmenims privačios nuosavybės teise priklausančius žemės sklypus, esančius valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose.

Pažymėtina, jog tai, kad Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) buvo išvardyti kai kurie sandoriai, kurių neleidžiama sudaryti, nereiškia, kad buvo leidžiama sudaryti kokius nors kitus sandorius dėl asmenims privačios nuosavybės teise priklausančių žemės sklypų, esančių valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, kurie būtų susiję su tų sklypų dalijimu.

Kartu pažymėtina, kad ginčijamoje Žemės įstatymo 18 straipsnio dalyje (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) buvo nustatyta ir joje įtvirtinto absoliutaus draudimo išimtis: buvo leidžiama sudaryti sandorius dėl asmenims privačios nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo, esančio valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, dalies, taip pat savininkui buvo leidžiama jam priklausančių sklypą dalyti, jeigu buvo keičiamos savininkų gretimų valdų ribos.

4. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad valstybė, turėdama konstitucinę priedermę veikti taip, kad būtų garantuota natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas bei gausinimas, gali įstatymais nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, kad atitinkamų objektų, esančių ypač vertingose vietovėse, savininkams būtų nustatyti ir tokie ribojimai, draudimai, kuriais tam tikra apimtimi yra įsiterpiama ir į privačių žemės sklypų savininkų nuosavybės teises. Tokie ribojimai, draudimai turi būti proporcingi siekiamam konstituciškai pagrįstam tikslui.

5. Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) nustatytu draudimu buvo siekiama užtikrinti, kad valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose neatsirastų labai daug smulkių žemės sklypų, priklausančių skirtingiems savininkams, nes tai, ypač atsižvelgiant į tokius atvejais būtinus nustatyti servitutus ir kt., galėtų sudaryti prielaidas pakeisti natūralų kraštovaizdį, atskirus atitinkamose vietovėse esančius objektus, skurdinti, alinti ar kitaip pažeisti natūralią gamtinę aplinką.

6. Sprendžiant, ar Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalis (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijai, pažymėtina ir tai, kad joje nustatytu teisiniu reguliavimu jokie asmenys

nebuvo traktuojami kitaip negu kiti. Šioje dalyje įtvirtintas draudimas buvo taikomas visiems asmenims, esantiems vienodoje teisinėje padėtyje – jiems visiems privačios nuosavybės teise priklausė žemės sklypai, esantys valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, t. y. teritorijose, kurių teisinis režimas iš esmės skiriasi nuo kitų teritorijų teisinio režimo.

7. Pažymėtina ir tai, kad Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) nebuvo nuostatų, kurios uždraustų atitinkamų žemės sklypų savininkams sudaryti sandorius dėl viso jiems privačios nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo, esančio valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose.

8. Tad nėra pakankamai teisinių argumentų, kurie leistų teigti, kad Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) nustatytas draudimas buvo konstituciškai nepagrįstas.

9. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalis (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

10. Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalyje (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatyta: „Valstybiniuose draustiniuose ir valstybiniuose parkuose privačios nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo neleidžiama dalyti dalimis, parduodant, išnuomojant, atidalijant, įkeičiant, dovanojant, išskyrus atvejus, kai keičiamos gretimų sklypų ribos.“

11. Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalyje (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas iš esmės yra tapatus nustatytajam Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija).

12. Konstatavus, kad Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalis (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai, remiantis analogiškais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai neprieštarauja ir Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija).

13. Kartu pažymėtina, kad Žemės įstatymo 18 straipsnio 11 dalyje (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija) ir Saugomų teritorijų įstatymo 31 straipsnio 9 dalyje (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) įtvirtinus absoliutų draudimą dalyti asmenims privačios nuosavybės teise priklausančius žemės sklypus, esančius valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, ir sudaryti atitinkamus sandorius (išskyrus nustatytą išimtį), buvo neatsižvelgta į tai, kad valstybiniai draustiniai ir valstybiniai parkai, taip pat sklypai, esantys valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, yra nevienodo dydžio, žemė ir kiti gamtos objektai, esantys valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, gali turėti skirtingą vertę, jiems atitinkamai gali būti nustatyti skirtingi teisiniai režimai. Tokiu teisiniu reguliavimu buvo sudarytos prielaidos susidaryti ir tokioms

situacijoms, kai asmenims privačios nuosavybės teise priklausančių žemės sklypų, esančių valstybiniuose draustiniuose, valstybiniuose parkuose, negalima padalyti, nors jie yra labai dideli, draudimai dalyti žemės sklypus gali būti neproporcingi. Toks teisinis reguliavimas nėra nepriekaištingas, jis yra koreguotinas.

VIII

Dėl Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalies (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

1. Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalyje (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) buvo nustatyta: „Privačios žemės sklypas gali būti skaidomas į du ar daugiau sklypų, numatytų naudoti gyvenamajai, visuomeninei ir ūkinei-komercinei statybai, tik jeigu ši statyba nustatyta teritorinio planavimo dokumentuose ir išlaikomas nustatytas sklypo dydis bei užstatymo tankumas ir pobūdis.“

2. Seimo 2004 m. sausio 27 d. priimto Žemės įstatymo pakeitimo įstatymo 1 straipsniu Žemės įstatymas (1994 m. balandžio 26 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Jame Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalies (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) nuostatos nebeliko.

3. Pagal Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalį (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) nustatytos sąlygos, kada leidžiama privačios žemės sklypą skaidyti į du ar daugiau tokių sklypų, kurie yra numatyti naudoti gyvenamajai, visuomeninei ir ūkinei-komercinei statybai: 1) ši statyba turi būti nustatyta teritorinio planavimo dokumentuose; 2) turi būti išlaikomas nustatytas sklypo dydis; 3) turi būti išlaikomas užstatymo tankumas ir pobūdis.

Vadinasi, jeigu buvo nesilaikoma nors vienos iš minėtų sąlygų, privačios žemės sklypo skaidyti į du ar daugiau sklypų, numatomų naudoti gyvenamajai, visuomeninei ir ūkinei-komercinei statybai, nebuvo leidžiama.

Pažymėtina, kad įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatos, skirtos teritorijų planavimo dokumentams, sklypų dydžiams bei užstatymo juose tankumui ir pobūdžiui nustatyti, šioje konstitucinės justicijos byloje nėra nagrinėjimo dalykas.

4. Sprendžiant, ar Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalis (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai, pažymėtina, kad nei Konstitucijos 23 straipsnyje, nei jos 29 straipsnyje, nei kur nors kitur Konstitucijoje nėra nuostatų, kurios leistų teigti, kad žemė galėtų būti naudojama gyvenamajai, visuomeninei ir ūkinei-komercinei statybai be jokių techninių, statinių saugumo ir racionalaus jų išdėstymo reikalavimų, neplanuojant teritorijų urbanizavimo.

Tokiu teisiniu reguliavimu nėra neproporcingai suvaržomos atitinkamų žemės sklypų savininkų nuosavybės teisės, nėra pažeidžiamas konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas.

Todėl nėra jokių teisinių argumentų teigti, kad Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalies (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) nuostata, reikalaujanti, kad žemės sklypai nebūtų skaidomi nesant teritorijų planavimo dokumentų, neišlaikant nustatyto sklypo dydžio, užstatymo tankumo ir pobūdžio, prieštaravo Konstitucijos 23, 29 ar kuriems nors kitiems jos straipsniams bei principams.

5. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalis (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) neprieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

IX

Dėl Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalies (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

1. Seimas 1994 m. lapkričio 22 d. priėmė Miškų įstatymą (Žin., 1994, Nr. 96-1872), kuris įsigaliojo 1995 m. sausio 1 d.

Miškų įstatymas (1994 m. lapkričio 22 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas.

Seimo 2001 m. balandžio 10 d. priimto Lietuvos Respublikos miškų įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2001, Nr. 35-1161) 1 straipsniu Miškų įstatymas (1994 m. lapkričio 22 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija. Naujos redakcijos Miškų įstatymas įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d.

2. Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatyta: „Privačių miškų valdos neskaidomos į dalis, jei valda yra arba tampa mažesnė kaip 5 hektarų.“

3. Minėta, kad miškai yra ypatingi nuosavybės teisės objektai, kad miškams, palyginti su kitais objektais, įstatymu gali būti nustatytas specialus, ypatingas teisinis režimas. Konstitucinis Teismas 1998 m. birželio 1 d. nutarime yra konstatavęs, kad ypatinga ekologinė, socialinė ir ekonominė miško reikšmė aplinkai lemia miško savininkų nuosavybės teisės tam tikrus apribojimus ir suvaržymus. Tokie apribojimai, suvaržymai turi būti proporcingi siekiamam konstituciškai pagrįstam tikslui.

4. Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatytu draudimu skaidyti privačių miškų valdas į dalis, jei valda yra arba tampa mažesnė kaip 5 hektarų, siekiama užtikrinti, kad miškuose neatsirastų labai daug mažų miško sklypų, priklausančių skirtingiems savininkams, nes taip, ypač atsižvelgiant į tokius atvejais būtinus nustatyti servitutus, į miškų tvarkymo bei miškų ūkio veiklos organizavimo techninius reikalavimus (*inter alia* su miško valdų atribojimu vienos nuo kitos) ir kt., galėtų būti sudarytos prielaidos pakeisti natūralų kraštovaizdį, atskirus miške esančius objektus, skurdinti, alinti mišką, natūralią gamtinę aplinką.

5. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti miškų apsaugą, nesumažinti jų vertės, gali nustatyti minimalius miškų valdų

plotus.

6. Konstatuotina, jog nėra pakankamai teisinių argumentų, kurie leistų teigti, kad Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatytas miško valdos plotas yra nepagrįstas ir kad turėtų būti nustatytas kitoks jo dydis.

7. Sprendžiant, ar Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina ir tai, kad pagal joje nustatytą teisinį reguliavimą jokie asmenys nėra traktuojami kitaip negu kiti. Šioje dalyje įtvirtintas draudimas taikomas visiems asmenims, esantiems vienodoje teisinėje padėtyje, – jiems visiems privačios nuosavybės teise priklauso miško sklypai, kurių teisinis režimas iš esmės skiriasi nuo kitų teritorijų teisinio režimo.

8. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

X

Dėl Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalies (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad miškų lankymą ir miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose reglamentuoja *inter alia* saugomų teritorijų nuostatai, tvirtinami Vyriausybės ar jos įgaliotos Aplinkos ministerijos, atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

1. Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) nustatyta: „Miškų lankymą ir miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose reglamentuoja Saugomų teritorijų įstatymas ir saugomų teritorijų nuostatai, tvirtinami Vyriausybės ar jos įgaliotos Aplinkos ministerijos.“

2. Pagal Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalį (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) Seimas turi pareigą Saugomų teritorijų įstatymu reglamentuoti miškų lankymą ir miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose. Tai nereiškia, kad visi santykiai, susiję su miškų lankymu ir miško išteklių naudojimu saugomose teritorijose, turi būti reglamentuojami tik Saugomų teritorijų įstatymu. Tokius santykius galima reglamentuoti *inter alia* poįstatyminiais aktais, atitinkamų valstybės institucijų (pareigūnų) išleidžiamais pagal jų kompetenciją.

3. Pagal Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalį (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) saugomų teritorijų nuostatus, kuriuose reglamentuojamas miškų lankymas ir miško išteklių naudojimas, gali tvirtinti Vyriausybė ar jos įgaliota Aplinkos ministerija.

Atsižvelgiant į Konstitucijos 98 straipsnio 1 dalį, pagal kurią ministras vadovauja ministerijai, sprendžia ministerijos kompetencijai priklausančius klausimus, taip pat vykdo kitas įstatymų numatytas funkcijas, konstatuotina, kad Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) minimus saugomų teritorijų nuostatus Vyriausybės įgaliojimu tvirtina

aplinkos ministras.

4. Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalies (2001 m. balandžio 10 d. redakcija), kurioje nustatyta, kad miškų lankymą ir miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose reglamentuoja *inter alia* saugomų teritorijų nuostatai, tvirtinami Vyriausybės ar jos įgaliotos Aplinkos ministerijos, negalima aiškinti kaip suteikiančios Vyriausybei ar jos įgaliotai Aplinkos ministerijai teisę saugomų teritorijų nuostatais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytu įstatyme ar nebūtų grindžiamas įstatymu.

Pabrėžtina, kad Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) nėra nuostatų, kurios kaip nors ribotų, varžytų kieno nors nuosavybės teises, kuriuos nors asmenis traktuotų kaip nelygiateisius.

5. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalis (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad miškų lankymą ir miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose reglamentuoja *inter alia* saugomų teritorijų nuostatai, tvirtinami Vyriausybės ar jos įgaliotos Aplinkos ministerijos, neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

XI

Dėl Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostatos „Gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose draudžiama: <...> 8) statyti su draustinio steigimo tikslais nesusijusius statinius, išskyrus pastatus esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), taip pat vietas, nustatytas draustinių tvarkymo planuose ar projektuose ir bendrojo planavimo dokumentuose, statyti pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos“, 13 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostatos „Valstybiniuose parkuose draudžiama: <...> 5) statyti naujus gyvenamuosius namus, ūkininko ūkio ir kitus pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos, statyti statinius, mažinančius kraštovaizdžio estetinę vertę, <...>“, 20 straipsnio 3 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostatos „Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose draudžiama: <...> 4) keisti esamą užstatymo liniją, rekonstruojant ar perstatant statinius esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), išskyrus atvejus, numatytus teritorijų planavimo dokumentuose“ ir 6 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

1. Pagal Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punktą (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose draudžiama „statyti su draustinio steigimo tikslais nesusijusius statinius, išskyrus pastatus esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), taip pat vietas, nustatytas draustinių tvarkymo planuose ar projektuose ir bendrojo planavimo dokumentuose, statyti pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos“.

Pagal Saugomų teritorijų įstatymo 13 straipsnio 2 dalies 5 punktą (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) valstybiniuose parkuose draudžiama arba ribojama veikla, galinti pakenkti saugomiems kompleksams ir objektams (vertybėms), taip pat rekreaciniams ištekliams. Valstybiniuose parkuose draudžiama „statyti naujus gyvenamuosius namus, ūkininko ūkio ir kitus pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos, statyti statinius, mažinančius kraštovaizdžio estetinę vertę, ir sodinti želdinius, užstojančius istorinę, kultūrinę bei estetinę vertę turinčias panoramas“.

Pagal Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalies 4 punktą (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose draudžiama „keisti esamą užstatymo liniją, rekonstruojant ar perstatant statinius esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), išskyrus atvejus, numatytus teritorijų planavimo dokumentuose“.

Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 6 dalyje (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatyta: „Esamose sodybose už pakrantės apsaugos juostos ribų, teritorijų planavimo dokumentuose numatytose vietose, gali būti statoma tik po vieną ne didesnio kaip 25 kvadratinė metrų bendrojo ploto su priklausiniais ir ne aukštesnę kaip 4 metrų (aukštis skaičiuojamas nuo užstatomo sodybos ploto žemės paviršiaus vidurkio) asmeninio naudojimo pirtį be rūšio. Kitų statinių dydžiai nustatomi apsaugos reglamentuose.“

2. Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose draudžiama: <...> 8) statyti su draustinio steigimo tikslais nesusijusius statinius, išskyrus pastatus esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), taip pat vietas, nustatytas draustinių tvarkymo planuose ar projektuose ir bendrojo planavimo dokumentuose, statyti pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos“, 13 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Valstybiniuose parkuose draudžiama: <...> 5) statyti naujus gyvenamuosius namus, ūkininko ūkio

ir kitus pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos, statyti statinius, mažinančius kraštovaizdžio estetinę vertę, <...>“, 20 straipsnio 3 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose draudžiama: <...> 4) keisti esamą užstatymo liniją, rekonstruojant ar perstatant statinius esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), išskyrus atvejus, numatytus teritorijų planavimo dokumentuose“ ir 6 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostatos keičiamos ar papildomos nebuvo.

3. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota: ypač vertingų vietovių įvairovė gali lemti jų teisinio režimo ypatumus, jose esančių objektų apsaugos būdus, veiklos tose vietovėse sąlygas, ribojimus, draudimus; tokie ribojimai, draudimai gali būti taikomi *inter alia* ūkinei veiklai, statyboms tose vietovėse, taip pat bet kokiais kitais veiksmais, dėl kurių gali būti pakeistas kraštovaizdis, atskiri atitinkamose vietovėse esantys objektai ir pan.; ribojimai, draudimai, kuriais siekiama užtikrinti ypač vertingų vietovių apsaugą – viešąjį interesą, gali ir turi būti nustatomi visiems tokių objektų savininkams bei naudotojams; gali būti nustatyti ir tokie ribojimai, draudimai, kuriais tam tikra apimtimi yra įsiterpiama į visų, taip pat ir privačių žemės sklypų, miškų, parkų, vandens telkinių savininkų, nuosavybės teises. Konstatuota ir tai, kad visi minėti ribojimai, draudimai turi būti konstituciškai pagrįsti, nevaržyti savininkų, kitų asmenų teisių labiau negu būtina visuotinai svarbiems tikslams pasiekti.

4. Konstatuotina, kad Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punkte (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 13 straipsnio 2 dalies 5 punkte (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 20 straipsnio 3 dalies 4 punkte (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) ir 6 dalyje nustatytais ribojimais, draudimais siekiama užtikrinti, kad nebūtų statomi statiniai, pakeičiantys kraštovaizdžio estetinę vertę, mažinantys atskirų atitinkamose vietovėse esančių objektų vertę, statiniai, kurių statyba ir eksploatavimas galėtų sudaryti prielaidas užteršti gamtinę aplinką ar kitaip pakenkti gamtai, ir (arba) statiniai, kurių statyba ar eksploatavimas galėtų kelti pavojų žmonių saugumui, sveikatai ir pan.

5. Minėta, kad valstybė, turėdama konstitucinę priedermę veikti taip, kad būtų garantuota natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas bei gausinimas, gali įstatymais nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, kad atitinkamų objektų, esančių ypač vertingose vietovėse, savininkams būtų nustatyti ir tokie ribojimai, draudimai, kuriais tam tikra apimtimi yra įsiterpiama ir į privačių žemės sklypų savininkų nuosavybės teises. Minėta ir tai, kad tokie ribojimai, draudimai turi būti proporcingi siekiamam konstituciškai pagrįstam tikslui.

6. Konstatuotina, kad nėra pakankamai teisinių argumentų, kurie leistų teigti, jog Saugomų

teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punkte (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 13 straipsnio 2 dalies 5 punkte (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 20 straipsnio 3 dalies 4 punkte (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) ir 6 dalyje (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nustatyti ribojimai, draudimai yra neproporcingi siekiamam konstituciškai pagrįstam tikslui, kad savininkų nuosavybės teisės varžomos labiau negu leidžia Konstitucija.

7. Pažymėtina ir tai, kad Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies 8 punkte (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija), 13 straipsnio 2 dalies 5 punkte, 20 straipsnio 3 dalies 4 punkte (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) ir 6 dalyje (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nėra nuostatų, kurios kurios nors asmenis traktuotų kaip nelygiateisius.

8. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose draudžiama: <...> 8) statyti su draustinio steigimo tikslais nesusijusius statinius, išskyrus pastatus esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), taip pat vietas, nustatytas draustinių tvarkymo planuose ar projektuose ir bendrojo planavimo dokumentuose, statyti pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos“, 13 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Valstybiniuose parkuose draudžiama: <...> 5) statyti naujus gyvenamuosius namus, ūkininko ūkio ir kitus pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos, statyti statinius, mažinančius kraštovaizdžio estetinę vertę, <...>“, 20 straipsnio 3 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostata „Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose draudžiama: <...> 4) keisti esamą užstatymo liniją, rekonstruojant ar perstatant statinius esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), išskyrus atvejus, numatytus teritorijų planavimo dokumentuose“ ir 6 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija) nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

XII

Dėl Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl Statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto nuostatos „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

1. Vyriausybė 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl Statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ (Žin., 1995, Nr. 106-2379) patvirtino Statybų privačioje žemėje

reglamentą. Jis įsigaliojo 1995 m. gruodžio 30 d.

2. Reglamento 2 punkte nustatyta: „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama pagal parengtus detaliuosius planus šių miškų savininkams, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai.“

3. Minėta, kad miškai yra ypatingi nuosavybės teisės objektai, kad miškams, palyginti su kitais objektais, įstatymu gali būti nustatytas specialus, ypatingas teisinis režimas, kad ypatinga ekologinė, socialinė ir ekonominė miško reikšmė aplinkai lemia miško savininkų nuosavybės teisės tam tikrus apribojimus ir suvaržymus, kad tokie apribojimai, suvaržymai turi būti proporcingi siekiamam konstituciškai pagrįstam tikslui.

4. Sprendžiant dėl Reglamento 2 punkto nuostatos „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ atitikties Konstitucijai būtina iširti, koks yra Reglamento 2 punkte nustatyto teisinio reguliavimo santykis su teisiniu reguliavimu, nustatytu statybą miško ūkio paskirties žemėje reguliuojančiuose įstatymuose.

5. Statybos miško ūkio paskirties žemėje santykius reguliuoja *inter alia* Miškų įstatymas ir Žemės įstatymas.

Pažymėtina, jog nagrinėjamu aspektu neturi įtakos tai, kad įstatymuose apibrėžtos sąvokos „miško žemė“ ir „miškų ūkio paskirties žemė“ nevisiškai sutampa – jų skirtumai nėra esminiai.

6. Pagal Miškų įstatymo 3 straipsnio 1 dalį (1994 m. lapkričio 22 d. redakcija) miško žemei buvo priskiriami *inter alia* medienos sandėliai bei kiti su mišku susijusių įrengimų užimti plotai.

Miškų įstatymas, *inter alia* jo 3 straipsnis (1994 m. lapkričio 22 d. redakcija), buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, tačiau minėta nuostata nebuvo pakeista nei iki Seimui 2001 m. balandžio 10 d. priimant Lietuvos Respublikos miškų įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Miškų įstatymas buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija, nei Miškų įstatymą išdėsčius nauja redakcija, tačiau Miškų įstatyme (2001 m. balandžio 10 d. redakcija) tokia nuostata yra įtvirtinta 2 straipsnio 3 dalyje (žodį „įrengimus“ pakeitus žodžiu „įrenginius“).

Vėliau Miškų įstatymas (2001 m. balandžio 10 d. redakcija), *inter alia* jo 2 straipsnis, buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, tačiau nuostata, kad miško žemei priskiriami *inter alia* medienos sandėliai bei kiti su mišku susijusių įrenginių užimti plotai, nebuvo pakeista.

Pažymėtina, kad Miškų įstatyme nebuvo ir nėra kitų nuostatų, kurios apibrėžtų, kokie statiniai (*inter alia* pastatai) gali būti ant miško (miškų ūkio paskirties) žemės.

Reglamento 2 punkto nuostatą „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ palyginus su Miškų įstatymo 3 straipsnio (1994 m. lapkričio 22 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 1 dalimi, 2 straipsnio (2001 m. balandžio 10 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 3 dalimi matyti, kad pagal Miškų įstatymą miško žemėje buvo galima statyti medienos sandėlius bei kitus su mišku susijusius

įrengimus (įrenginius), o pagal Reglamentą miškų ūkio paskirties žemėje buvo galima statyti pastatus, reikalingus miškų ūkio veiklai. Akivaizdu, kad Reglamento 2 punkto sąvoka „pastatai“ yra platesnė už Miškų įstatymo sąvoką „medienos sandėliai bei kiti su mišku susiję įrengimai (įrenginiai)“. Taigi pagal Reglamento 2 punktą miško ūkio paskirties žemėje galima statyti ir tokius pastatus, kurių negalima statyti pagal Miškų įstatymą.

Konstatuotina, kad Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ konkuruoja su teisiniu reguliavimu, nustatytu Miškų įstatymo 3 straipsnio (1994 m. lapkričio 22 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 1 dalyje ir 2 straipsnio (2001 m. balandžio 10 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 3 dalyje.

7. Pagal Žemės įstatymo 40 straipsnio 1 dalies 3 punktą (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) miškų ūkio paskirties žemę sudarė *inter alia* žemė, kurią užima medienos sandėliai ir kiti miškų ūkio poreikiams naudojami pastatai bei įrenginiai.

Žemės įstatymas, *inter alia* jo 40 straipsnis (1994 m. balandžio 26 d. redakcija), buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, tačiau minėta nuostata nebuvo pakeista tol, kol Seimas 2004 m. sausio 27 d. priėmė Žemės įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Žemės įstatymas buvo išdėstytas nauja redakcija. Naujos redakcijos Žemės įstatymas įsigaliojo 2004 m. vasario 21 d.

Pagal Žemės įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 3 punktą (2004 m. sausio 27 d. redakcija) miškų ūkio paskirties žemei priskiriami *inter alia* medienos sandėlių bei kitų su mišku susijusių įrenginių užimti plotai.

Žemės įstatymas (2004 m. sausio 27 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, tačiau minėta nuostata nebuvo pakeista.

Pažymėtina, kad Žemės įstatyme nebuvo ir nėra kitų nuostatų, kurios apibrėžtų, kokie statiniai (*inter alia* pastatai) gali būti ant miško (miškų ūkio paskirties) žemės.

Reglamento 2 punkto nuostatą „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ palyginus su Žemės įstatymo 40 straipsnio (1994 m. balandžio 26 d. redakcija) 1 dalies 3 punktu ir 26 straipsnio 1 dalies 3 punktu (2004 m. sausio 27 d. redakcija) matyti, kad:

– pagal Reglamento 2 punktą miško ūkio paskirties žemėje nebuvo galima statyti ir tokių pastatų, kurių nebuvo galima statyti pagal Žemės įstatymą (1994 m. balandžio 26 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais);

– pagal Reglamento 2 punktą miško ūkio paskirties žemėje galima statyti ir tokius pastatus, kurių negalima statyti pagal Žemės įstatymą (2004 m. sausio 27 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) – jo 26 straipsnio 1 dalies 3 punktą (2004 m. sausio 27 d. redakcija), nes Reglamento 2 punkto sąvoka „pastatai“ yra platesnė už Žemės įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 3

punkto (2004 m. sausio 27 d. redakcija) sąvoką „medienos sandėliai bei kiti su mišku susijusių įrenginių užimti plotai“.

Konstatuotina, kad Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ konkuruoja su teisiniu reguliavimu, nustatytu Žemės įstatymo 26 straipsnio 1 dalies (2004 m. sausio 27 d. redakcija) 3 punkte.

8. Konstatuotina, kad nėra pakankamai teisinių argumentų, kurie leistų teigti, jog aptartieji Miškų įstatyme ir Žemės įstatyme nustatyti ribojimai, – ypač atsižvelgiant į miškų, kaip ypatingų nuosavybės teisės objektų, pobūdį, jų ypatingą ekologinę, socialinę ir ekonominę reikšmę aplinkai, – draudimai yra neproporcingi siekiamam konstituciškai pagrįstam tikslui, kad savininkų nuosavybės teisės varžomos labiau negu leidžia Konstitucija.

9. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ ta apimtimi, kuria miškų ūkio paskirties žemėje leidžiama statyti ne tik medienos sandėlius bei kitus su mišku susijusius įrenginius, bet ir kitus pastatus, prieštarauja Miškų įstatymo 2 straipsnio (2001 m. balandžio 10 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 3 daliai ir Žemės įstatymo (2004 m. sausio 27 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 26 straipsnio 1 dalies 3 punktui.

10. Minėta, kad teisės aktais reguliuojant santykius, susijusius su žemės, miškų, parkų, vandens telkinių, taip pat ir esančių ypač vertingose vietovėse, nuosavybe, naudojimu, būtina paisyti Konstitucijos normų ir principų, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja visų teisės aktų hierarchiją ir neleidžia poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykių, kurie turi būti reguliuojami tik įstatymu, taip pat poįstatyminiais teisės aktais nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuojų įstatyme, nebūtų grindžiamas įstatymais.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad Konstitucijos 94 straipsnio 2 ir 7 punktai, kuriuose nustatyta, jog Vyriausybė vykdo įstatymus, taip pat vykdo kitas pareigas, kurias jai paveda Konstitucija ir kiti įstatymai, aiškintini ir kaip nustatantys Vyriausybės pareigą pakeisti bei papildyti savo anksčiau priimtus aktus, kad jie atitiktų vėliau priimtą įstatymą, arba panaikinti savo anksčiau priimtus aktus, jeigu juose nustatytos teisės normos prieštarauja įstatymo normoms (Konstitucinio Teismo 2001 m. gegužės 15 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai).

11. Konstatavus, kad Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ ta apimtimi, kuria miškų ūkio paskirties žemėje leidžiama statyti ne tik medienos sandėlius bei kitus su mišku susijusius įrenginius, bet ir kitus pastatus, prieštarauja Miškų įstatymo 2 straipsnio (2001 m. balandžio 10 d.

redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 3 daliai ir Žemės įstatymo (2004 m. sausio 27 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 26 straipsnio 1 dalies 3 punktui, konstatuotina ir tai, kad Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ nurodyta apimtimi prieštarauja ir Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

12. Konstatavęs, kad Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ ta apimtimi, kuria miškų ūkio paskirties žemėje leidžiama statyti ne tik medienos sandėlius bei kitus su mišku susijusius įrenginius, bet ir kitus pastatus, prieštarauja Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktams, Konstitucinis Teismas šioje konstitucinės justicijos byloje toliau netirs, ar ginčijama Reglamento 2 punkto nuostata neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55 ir 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 108-3902) nuostata „Gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose draudžiama: <...> 8) statyti su draustinio steigimo tikslais nesusijusius statinius, išskyrus pastatus esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), taip pat vietas, nustatytas draustinių tvarkymo planuose ar projektuose ir bendrojo planavimo dokumentuose, statyti pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos“, 13 straipsnio 2 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 108-3902) nuostata „Valstybiniuose parkuose draudžiama: <...> 5) statyti naujus gyvenamuosius namus, ūkininko ūkio ir kitus pastatus ar didinti jų tūrius šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės bei apatinės briaunos, statyti statinius, mažinančius kraštovaizdžio estetinę vertę, <...>“, 20 straipsnio 3 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 108-3902) nuostata „Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose draudžiama: <...> 4) keisti esamą užstatymo liniją, rekonstruojant ar perstatant statinius esamose ir buvusiose sodybose (kai yra išlikę buvusių statinių ir (ar) sodų liekanų arba kai sodybos yra pažymėtos vietovės ar kituose planuose, taip pat nustatant juridinį faktą), išskyrus atvejus, numatytus teritorijų planavimo dokumentuose“, 6 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 108-3902), 31 straipsnio 9 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 108-

3902) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalis (2001 m. balandžio 10 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 35-1161), 8 straipsnio 3 dalis (2001 m. balandžio 10 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 35-1161) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad miškų lankymą ir miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose reglamentuoja *inter alia* saugomų teritorijų nuostatai, tvirtinami Vyriausybės ar jos įgaliotos Aplinkos ministerijos, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 18 straipsnio 10 dalis (1994 m. balandžio 26 d. redakcija; Žin., 1994, Nr. 34-620), 11 dalis (2001 m. rugpjūčio 3 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 71-2519) neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies (1995 m. liepos 4 d. redakcija; Žin., 1995, Nr. 60-1502) nuostata „Rezervatų, valstybinių parkų rezervatų <...> žemė yra valstybės nuosavybė“, 31 straipsnio 1 dalies (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 108-3902) nuostata „Rezervatų <...> žemė yra išimtinė valstybės nuosavybė“ neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalis (1995 m. liepos 4 d. redakcija; Žin., 1995, Nr. 60-1502), 31 straipsnio 7 dalis (2001 m. gruodžio 4 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 108-3902) neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 6 punktui.

6. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 8 straipsnio 6 dalies (2001 m. gruodžio 11 d. redakcija; Žin., 2001, Nr. 108-3905) nuostata „Valstybinių parkų ir valstybinių draustinių teritorijose privačion nuosavybės gali būti parduodami tik namų valdų, asmeninio ūkio ir sodininkų bendrijų žemės sklypai bei tarp privačios žemės sklypų įsiterpę žemės ūkio veiklai tinkami naudoti ne didesni kaip 5 ha žemės plotai“ neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo (1996 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 1 dalies 2 punktui.

7. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl Statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ (Žin., 1995, Nr. 106-2379) patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama <...>, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ ta apimtimi, kuria miškų ūkio paskirties žemėje leidžiama statyti ne tik medienos sandėlius bei kitus su mišku susijusius

įrenginius, bet ir kitus pastatus, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktams, konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 2 straipsnio (2001 m. balandžio 10 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 3 daliai, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo (2004 m. sausio 27 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) 26 straipsnio 1 dalies 3 punktui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Egidijus Kūris

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Ramutė Ruškytė

Vytautas Sinkevičius

Stasys Stačiokas

Romualdas Kęstutis Urbaitis